TRIBU TABÚ

PARLEM DE SEXE I AFECTIVITAT

JORDI RIERADEVALL I TARRÉS

TUTORA: ANNA PLANAS LLADÓ

DATA: 1 DE SETEMBRE DE 2010

TRIBU TABÚ

PARLEM DE SEXE I AFECTIVITAT

JORDI RIERADEVALL I TARRÉS

TUTORA: ANNA PLANAS LLADÓ

DATA: 1 DE SETEMBRE DE 2010

Afectivitat / Adolescència / Audiovisual / Educació sexual / Sexualitat

ÍNDEX

1. Introducció....4
2. Sexualitat, adolescència i mitjans audiovisuals. Una perspectiva pedagògica....8
2.1. Sexualitat, escola i adolescència....10
2.2. L'audiovisual com a eina educativa....15
3. Projecte *Tribu Tabú: Parlem de sexe i afectivitat*....24
3.1. Situació inicial....24
3.2. Objectius....26
3.2.1. Objectiu general....26
3.2.2. Objectius específics....26
3.3. Població destinatària....26
3.4. Procés de planificació....27
3.4.1. Selecció de les persones participants....28
3.4.2. Previsions de participació....29
3.4.3. Metodologia....31
3.5. Temporalització....33
3.6. Recursos....36
3.7. Procés de realització....37
3.7.1. Entitats contactades....40
3.7.2. Instituts d'Educació Secundària....42
3.7.3. Postproducció....43
3.8. L'educador social en el Tribu Tabú....45
3.9. Tribu Tabú: el producte final....47

3.10. Avaluació 48

3.10.1. Avaluació procedimental 48

3.10.2. Avaluació final 51

4. Conclusions 53

5. Agraïments 56

6. Bibliografia 58

Annexos 59

Annex 1. Contactes 60

Annex 2. Full informatiu IES 61

Annex 3. Full de consentiment informat 62

Annex 4. Full de permís patern 63

Annex 5. Pauta d'ítems utilitzada durant el rodatge 64

Annex 6. Qüestionaris d'avaluació de la participació 65

1. INTRODUCCIÓ

Durant el primer trimestre d'aquest curs 2009-2010, vaig realitzar el Pràcticum d'Educació Social a l'Equip Municipal de Promoció de la Salut (EMPSA) de l'Ajuntament de Girona.

L'EMPSA és un referent per a les entitats i institucions gironines quant a hàbits saludables. La finalitat última és la de promoure els hàbits saludables a la ciutat de Girona, proporcionant als col·lectius i professionals que ho necessitin l'assessorament i el suport més adients segons cada cas. El principal objectiu del servei és esdevenir un referent quant a promoció de la salut en tots els àmbits de la ciutadania gironina. La població destinatària són les persones i entitats del municipi de Girona. L'EMPSA s'emmarca dins l'administració pública local; concretament, dins la secció de Salut de l'Àrea de Polítiques Socials i Cooperació de l'Ajuntament de Girona.

Des de fa uns anys, el servei ofereix una plaça de pràcticum per a estudiants d'Educació Social. Tanmateix, si veiem la composició de les persones membres del servei, podem constatar que cap d'aquestes és educadora social. Considerant aquest fet, pel que he anat veient, hi ha diferents iniciatives que podrien comptar amb el suport de l'educador/a social. En el treball comunitari, per exemple, es podria agilitzar més els projectes si es comptés amb aquesta figura professional.

Seguint les polítiques en matèria de salut que ha dut a terme històricament l'Ajuntament de Girona en els darrers 20 anys, podem veure com les demandes d'intervenció tenen un caràcter essencialment socioeducatiu. En els seus inicis, l'EMPSA s'encarregava de tasques més assistencials, com donar una cobertura a les campanyes de vacunacions, o visites de caire més mèdic als centres educatius.

Aquestes funcions, durant la dècada dels 90 del segle passat, van anar quedant consolidades dins l'estructura competencial de la Generalitat de Catalunya, d'aquí que l'EMPSA pogués especialitzar-se en intervencions sobre salut des d'una perspectiva de caire més socioeducatiu. Malgrat el progressiu canvi que està vivint l'EMPSA, la plantilla encara no compta amb la figura de l'educador/a social, com es diu més a munt.

El funcionament intern del servei s'estructura a partir de quatre projectes: Infància (0-12 anys), Joves (12-25 anys), Adults i Gent Gran, i Salut Comunitària. L'equip el composen diplomats/des en Infermeria, i llicenciades en Psicologia i Medicina. Les titulacions deixen entreveure quin és el nivell de l'Equip de Salut, havent-hi de sumar els diferents graus d'experiència que presenta cada professional.

A banda de l'EMPSA, durant la meva estada de pràctiques, també vaig tenir l'ocasió d'establir un bon lligam amb les professionals del Centre Jove de Salut, servei que depèn també de la secció de Salut en l'estructura municipal. Tot i no comptar amb la figura de l'educador social, ja es valora aquesta possibilitat. Estaria bé tenir un enllaç entre el Centre i el carrer, via Centres Cívics, per exemple; poder comptar amb algú que fes una tasca al carrer (informació directa a joves) i al mateix Centre (acollida inicial).

A fi i efecte de proporcionar una intervenció de qualitat en matèria de salut, ambdós serveis utilitzen material extern i en dissenyen i produeixen de nou per respondre a les diferents necessitats dels grups destinataris. Així, doncs, s'ofereixen i es coordinen diferents recursos pedagògics, amb la intervenció directa com el més dominant.

Cada any apareixen dins l'Equip idees que s'acaben concretant en la realització de noves iniciatives i activitats per facilitar la promoció dels hàbits saludables a la ciutat de Girona, proporcionant a altres professionals els recursos útils per a millorar la pràctica didàctica i de conscienciació de la població.

Aquesta voluntat explícitament creativa i innovadora de seguida em va engrescar a l'hora de confeccionar la meva proposta d'intervenció durant el període de pràctiques.

Per tant, vaig considerar que seria molt positiu idear un projecte mínimament ambiciós que fos realitzable en el sí del currículum d'Educació Social, com a treball final, i que pogués contribuir en la millora del servei on estava realitzant les pràctiques.

D'aquesta conjuntura neix el *Tribu Tabú: parlem de sexe i afectivitat*. Es tracta d'un material audiovisual que pretén facilitar el treball de les qüestions sexuals i afectives amb el jovent adolescent des d'una òptica més pròxima al propi col·lectiu. Des d'una perspectiva adolescent, el *Tribu Tabú* té la finalitat d'informar i de fer reflexionar, promovent una actitud crítica i curiosa. Des d'una òptica professional, la finalitat és proporcionar als professionals de l'EMPSA un material actualitzat i representatiu de la població adolescent de Girona, per tal de contribuir a la normalització d'una vivència de la sexualitat saludable en aquest col·lectiu.

Les pàgines que llegireu representen només una petita part de tota la feina realitzada des del novembre de 2009. Per aquest motiu, el primer objectiu d'aquest document és: fer una síntesi del procés de creació del *Tribu Tabú*. El segon objectiu és: realitzar una recerca que justifiqui tant la comunicació sexual i afectiva a les aules com l'ús de l'audiovisual com a vehicle facilitador del fet comunicatiu. El tercer objectiu és: presentar i descriure l'audiovisual *Tribu Tabú: parlem de sexe i afectivitat*.

La raó de ser d'aquests objectius és l'explicació de la importància dels elements tecnològics en l'educació en una societat, l'Occidental, eminentment tecnològica. No és menys important la incidència en la prevenció de riscos en relació a la sexualitat en edats tan primerenques del cicle maduratiu de les persones, com és l'adolescència. El segon objectiu, correspon a la voluntat de plasmar quin ha estat tot el procés, comparant expectatives amb resultats, no defugint quina ha estat la meva percepció subjectiva en els diferents moments de la realització del projecte. Per últim, el tercer objectiu es basa en la dedicació exclusiva al producte final, al resultat del projecte, a l'audiovisual *Tribu Tabú: parlem de sexe i afectivitat*.

Un darrer objectiu, difícilment avaluable, és que les pàgines que llegireu a continuació serveixin per poder entendre millor quina ha estat la magnitud que ha agafat el projecte i si el resultat final es correspon o no amb tota la tasca realitzada.

En el capítol següent, hi trobareu una aproximació a diferents autors, amb la finalitat de comentar i situar tota la informació recollida i madurada a partir de la recerca que gira al voltant de l'educació centrada a l'etapa adolescent, així com el recolzament de l'ús de les noves tecnologies com a eina pedagògica per tractar la sexoafectivitat en l'adolescència.

El capítol 3 és el més extens. La *Situació inicial* (3.1.), ens proporciona la fotografia de les accions que ha desenvolupat l'EMPSA en els IES abans de la creació del *Tribu Tabú*, i serveix de punt de partida a l'hora d'originar el plantejament del projecte. Un altre apartat important, al menys per extensió, és el de *Procés de planificació* (3.4.), perquè es tracta d'analitzar com va començar el projecte, quan aquest encara era a les beceroles i, a més, hi trobarem aspectes que el relacionen amb els resultats finals - com, per exemple, les persones participants -.

A banda dels apartats sobre els *Objectius*, *Temporalització* i *Recursos*, que no poden faltar en cap treball de recerca o projecte d'intervenció, destaca el punt que parla sobre el *Procés de realització* (3.7.). La finalitat és poder donar una idea de com s'ha desenvolupat tot el projecte, tant pels encerts com per quines han estat les dificultats i analitzar perquè s'han produït i com s'han solvatat.

El paper de l'educador social al llarg del procés es pot anar observant de manera transversal, però a l'apartat 3.8. s'especifica d'una manera molt més clara quin tipus d'intervenció s'ha realitzat i perquè ha estat important tenir coneixements provinents del camp de l'Educació Social. El capítol 3 s'acaba amb un comentari tècnic del producte final del *Tribu Tabú*, aspectes tals com la fitxa tècnica, la composició del DVD i l'explicació dels menús interactius, i amb l'avaluació de tot el projecte, a partir dels objectius plantejats.

Finalment, el capítol 4 conté totes les conclusions. Es tracta de valorar què ha significat per mi l'experiència viscuda, reflexionar sobre allò que he après durant aquests darrers mesos i subratllar tot allò que, per altres raons, pugui ser d'interès.

Per últim, voldria animar a la persona lectora a no perdre's el visionat del Tribu Tabú que, en el fons, és la única raó de ser d'aquestes pàgines.

2. SEXUALITAT, ADOLESCÈNCIA I MITJANS AUDIOVISUALS. UNA PERSPECTIVA PEDAGÒGICA.

El fet de tractar temàtiques sexuals i afectives amb persones menors d'edat com a protagonistes, suposa haver de comptar amb adversitats de caràcter divers. Una d'elles és la preocupació social que hi ha al voltant de la protecció de menors. La paraula "sexe" fa saltar les alarmes tant de nois com de noies, però sobretot de pares, mares i docents.

La revolució de les noves tecnologies, cada cop més arrelades i perpètuament mutants, no es correspon amb la maduració del canvi de la mentalitat social sobre les qüestions sexuals i afectives. Els mitjans de comunicació divulguen, sovint, notícies sobre casos de clara vulneració dels drets de les persones menors d'edat que contribueixen a un major control dels continguts i dels processos de publicació de material de tipus fotogràfic i audiovisual.

Tanmateix, és necessari destacar la important tasca realitzada des d'alguns mitjans de comunicació que, en els últims anys, han començat a tractar el tema de la sexualitat d'una manera més oberta. Però, a més, el jovent adolescent d'avui viu envoltat constantment de tecnologia. No m'equivoco al dir que, en la majoria de llars, la televisió s'havia consolidat com a referent informatiu i lúdic en l'àmbit domèstic; ara, hi hem d'afegir la força que té Internet i la telefonia mòbil, sobretot per la gent jove.

Malgrat això, segons les observacions de l'equip professional de l'EMPSA, veiem com la informació sexual de la que disposen els joves els hi arriba principalment a través dels amics, de material gràfic de diversa procedència, o de la pròpia experiència personal, aspecte que facilita l'adquisició de coneixements erronis i del manteniment de tabús i mites.

Aquest aspecte, juntament amb les característiques que defineixen l'adolescència (i amb ella la pubertat), com serien la transició, l'experimentació, la inestabilitat emocional, etc., influeix en el fet que es consideri als i a les adolescents com un dels grups de risc en alguns aspectes relacionats amb la salut i, especialment, en els seus comportaments sexuals.

És per aquest motiu que des de l'Equip de Salut, es promouen sessions informatives, dinàmiques de treball a l'aula, participació en jornades temàtiques, etc. Per la meva banda, m'interessa fer un recull on lluny de criticar les generacions més joves, el que pretenc és comprendre-les, intentar veure què pensen, encara que sigui remotament.

Si tenim en compte els factors tecnologia i adolescència, i els considerem com a indissociables en la nostra societat, aleshores podrem començar a treballar. En aquest sentit, el projecte sobre sexualitat i afectivitat que presento pretén contribuir en la tasca educativa partint de les premisses presentades.

En els apartats que segueixen, es fan algunes aproximacions sobre la sexualitat i afectivitat en relació a l'escola i l'adolescència, per una banda; i, per l'altra, s'intenta abordar la utilitat i, fins i tot, la necessitat dels recursos audiovisuals en els contextos educatius. Finalment, voldria especificar que gran part d'allò escrit fa referència a les persones que ocupen llocs de docència en els centres d'educació secundària, però sense deixar de banda quines relacions han de tenir aquestes amb d'altres professionals provinents de l'educació no formal.

2.1. Sexualitat, escola i adolescència

L'educació per a la salut és un dels punts forts de l'educació formal. Aquesta ha tingut una evolució en els últims trenta anys que ha anat incrementant la seva presència dins els programes lectius. Un dels motius el trobem en els avenços en medicina i higiene, que han possibilitat una major coneixença al voltant dels hàbits de vida saludables. Una altra raó, segons el meu punt de vista, la trobem en el nou rol social que ha adquirit l'escola (entesa en termes generals) en relació a la família.

Cal valorar quines han estat algunes de les causes que han portat a delegar a l'escola moltes de les funcions familiars. Una d'elles, la trobem en l'especialització produïda a partir de fenòmens com la incorporació de la dona al mercat de treball i la diversificació de titulacions universitàries, amb el corresponent augment de persones llicenciades i diplomades. Una altra ve provocada per l'eclosió de la societat de consum. I encara una tercera la trobem en la manca de comunicació familiar que poden provocar, paradoxalment, certs mitjans de comunicació. Trilla en fa algunes consideracions al respecte, des de la salut sexual.

> «*La familia, como ámbito fundamental en el que transcurre la vida infantil, tiene una responsabilidad muy importante en la educación sexual. Pero para colaborar con la acción familiar en este terreno, e incluso, en ciertos casos, para casi sustituirla dada la desinformación o inhibición de algunos padres, han entrado en juego, junto a la escuela, una serie de medios no formales. Los centros de planificación familiar, los institutos sexológicos y otras instituciones organizan actividades formativas o informativas sobre la sexualidad, bien sea de forma directa, o bien ofreciendo sus servicios a centros cívicos, grupos de padres, clubes de esparcimiento infantil o a las propias escuelas*» (Trilla, 1996, p. 119).

La salut, doncs, ja no és només cosa de casa, sinó que la societat ha volgut que sigui una part important de l'educació. Curiosament, des d'una perspectiva de l'educació formal, els hàbits saludables es treballen exhaustivament durant l'etapa infantil, però

deixen de tenir aquesta importància quan parlem de secundària. No és res que m'inventi, aquesta afirmació ve avalada per l'experiència professional en el camp educatiu que està desenvolupant l'EMPSA.

Durant l'etapa infantil es treballen hàbits d'higiene corporal, civisme i de relacions d'amistat, sobretot. Durant l'adolescència, havent donat aquestes per interioritzades, s'incideix en aspectes com les drogues i la sexualitat. Podríem considerar com a correcte aquest plantejament si no fos per la diferència en la quantitat. Durant la secundària, l'educació per la salut representa un percentatge molt més baix respecte l'etapa infantil en hores de dedicació.

Així com els mestres i les mestres tenen un paper actiu en aquesta tasca educativa, els professors i les professores de secundària no contemplen una dedicació tan exhaustiva en la seva pràctica diària. Les tutories solen ser els espais idonis pel treball de les qüestions afectives i sexuals, però s'acaben dedicant a altres temes de caràcter més curricular i d'organització interna de centre.

Els IES acaben planificant xerrades i visites externes amb professionals d'altres entitats que donin un mínim de resposta a les necessitats de l'alumnat. Aquesta és una opció molt vàlida, però hauria de ser un complement, no representar-ne l'exclusivitat. «*El desarrollo armónico y eficaz de los sistemas educativos exige que la planificación se realice a partir de consideraciones integradoras. Se trata de reconocer las alternativas no formales e interrelacionarlas con los medios formales*» (Trilla, 1996, p. 199).

Tanmateix, aquesta harmonia de la que parla Trilla, s'aconseguiria amb la formació permanent del professorat. És un tipus de resposta que, fins que no canviïn les exigències curriculars, pot ser la principal eina de canvi en les pràctiques pedagògiques. Ara bé, cal temps i voluntat; com diu Font, sense ànim de culpar ningú: «*actualment, ni l'escola com a institució, ni els pares tampoc, no estan preparats de manera convenient per realitzar aquesta tasca informativa i educativa*» (Font, 1991, p. 129).

Durant l'adolescència es produeixen diversos fenòmens que van lligats al descobriment, el canvi físic i psicològic, i al desenvolupament de nous rols socials. En aquest sentit, un dels temes centrals és l'aparició de l'interès per les qüestions afectives i sexuals. Hem de considerar que són molts i variats els temes que es poden treballar amb dinàmiques dins i fora de l'aula, incloent-hi els recursos audiovisuals.

No es tracta només de plantejar l'educació sexual i afectiva des d'una perspectiva estrictament biològica i/o reproductiva. El ventall és inacabable: l'adolescència, els canvis, la parella, els mites, l'experimentació, els ideals romàntics, l'erotisme, el paper de l'autoestima i l'autoconcepte, la percepció del risc i de la invulnerabilitat, la comunicació, l'actitud dels adults i les relacions amb aquests, etc.

Cal considerar el fet de treballar amb un grup-classe com a una oportunitat única de l'adolescent per desenvolupar els nous rols socials amb persones en circumstàncies semblants. Respecte al sentiment de pertinença de grup, Corominas diu que «*las conductas de los jóvenes tienen un doble valor: por un lado, el de la identificación con el grupo (un peinado, un vocabulario o unos gustos determinados, etc.); por otro, la necesidad de interiorizar estos signos i conductas para sentirse perteneciente al grupo*» (Corominas, 1994, p. 168).

La classe ha de convertir-se en un laboratori per l'adolescent, en un lloc d'experimentació d'emocions i de confecció de sentiments que l'ajudin a configurar la pròpia identitat. S'ha de reconèixer que, en el decurs de les hores lectives, aquesta circumstància ja es produeix, encara que no hi hagi una intencionalitat específica per part de la persones que van exercint les seves respectives docències.

El recurs audiovisual com a eina pedagògica es tracta en més profunditat en l'apartat següent (2.2.), però voldria relacionar-lo aquí amb la seva potencialitat com a suport didàctic, com a incitador d'un canvi metodològic. Trilla fa una defensa de l'ús de l'audiovisual orientat explícitament «*a la educación sexual en general, o hacia aspectos concretos tales como los métodos anticonceptivos o la prevención de enfermedades venéreas...*» (Trilla, 1996, p. 119).

De models educatius sexuals n'hi ha diversos, utilitzant la classificació que fa Pere Font, podem fer una breu descripció de cadascun (Font, 1991, pp. 14-22). En primer lloc, des d'una tradició higienista, hi ha el model d'evitació de riscos. Aquest, s'ha vist impulsat durant les últimes dècades del segle passat per l'extensió de la promoció de la salut, com dèiem més a munt. En desús es troba el model de caire moralista, per la desvinculació progressiva entre sexualitat reproductiva i creences religioses.

En tercer lloc, podem parlar del model revolucionari, amb una component ideològica molt important, sobretot en defensa de drets. El model educatiu més estès en l'actualitat és el de l'«*educació sexual professionalitzada, democràtica o oberta*». En aquest últim és on es situen la majoria de professionals que es dediquen a la promoció i a l'educació per a la salut.

Segons Font, avui s'entén la sexualitat «*un mode d'expressió d'un mateix i de comunicació amb l'altre, en alta correlació amb la pròpia autoestima i la capacitat de sentir i expressar afecte*» (Font, 1991, p. 23). Tenint en compte l'elevat nombre d'hores i de relacions que representa l'escolarització, és necessari no desatendre aquesta necessitat expressiva. A més, l'afectivitat té molt a veure amb l'autoestima, element clau per un bon desenvolupament durant l'adolescència.

A nivell educatiu, doncs, és molt important incloure en les programacions de tots els centres educatius de secundària, quines seran les iniciatives que es duran a terme al llarg del curs acadèmic per l'abordatge intencional de l'educació sexual i afectiva. Normalment, en la planificació del curs, l'equip docent es posa d'acord a posar data a les diferents xerrades i sortides que es faran amb l'alumnat. Com a exemple proper d'aquesta realitat més general, podem dir que l'EMPSA és un dels serveis que ofereix aquests recursos, i són els centres educatius els que miren quines dates estan disponibles.

Al cap i a la fi, que els centres educatius tinguin la voluntat d'asseure's, de reunir-se i considerar quines accions en educació sexual i afectiva realitzar, ja està molt bé des d'un punt de vista informatiu. Però, com diu Font, no és el mateix la informació sexual

que l'educació sexual (Font, 1991, p. 24). L'educació sexual ha de contemplar una formació més específica, perllongada i contínua durant l'any acadèmic. Si el professor o la professora s'adapta als recursos externs existents sense implicar-s'hi com a professional, aleshores parlarem d'informació sexual, per l'escàs treball pedagògic del personal de referència que hi haurà al darrere.

Un paral·lelisme el trobem amb una sortida escolar a un determinat castell de gran importància en la història medieval, per exemple. Realitzar aquesta visita sense cap treball al darrere, ni previ ni posterior, es pot considerar com a educativa sí, però sobretot informativa. No en va, el professorat de ciències socials sap que certes visites s'han de realitzar en el transcurs d'una unitat didàctica concreta, per una bona pràctica educativa.

En el camp de l'educació sexual i afectiva falta fer aquest salt qualitatiu del fet informatiu a aquell educatiu. Una de les diferències entre informació i coneixement, des d'una perspectiva individual, és el fet educatiu. La informació és útil per a l'educació, però aquesta ha de poder capacitar les persones en la creació de coneixement.

Respecte a l'actitud de les persones adultes, Font explica que aquestes sovint defugen parlar de qüestions sexuals i afectives amb els nois i les noies per la reticència que hi ha a afrontar la possibilitat que aquests estableixin les primeres relacions sexuals i flirteigs amb les conductes de risc. Precisament són aquestes actituds les que provoquen que l'adolescència es visqui quasi en clandestinitat, amb un tancament entre el grup d'iguals, augmentant la percepció de distanciament amb el món adult. (Font, 1991, p. 132).

Una de les prioritats en l'educació sexual i afectiva serà evitar aquest rebuig, superar la reticència a parlar de certs temes, per tal d'establir canals de comunicació útils per les persones més joves. Una de les finalitats d'aquesta relació, serà que es divulgui informació correcta, combatent els mites, així com garantir que hi hagi una certa seguretat a l'hora de la presa de decisions.

Els canvis físics segurament són els més evidents, però és d'especial rellevància fer un bon treball a nivell del canvi psicosocial. Aquests són només dos dels deu centres d'interès que proposa Font. L'autor considera que tot bon programa d'educació sexual i afectiva que vulgui ser significatiu per la persona aprenent, ha de girar al voltant d'aquests diferents centres d'interès.

És molt important treballar amb els conceptes d'identitat i orientació sexual, i més si tenim en compte que l'adolescència ja és *per se* prou confusa. No ens oblidem, tampoc, dels rols sexuals, basant-nos en la llibertat i el respecte, així com de reflexionar al voltant de les relacions persones pròpies de l'edat i de l'adultesa. Uns altres centres d'interès seran els de les pràctiques sexuals, reproducció i contracepció i la prevenció de malalties. Segons Font, també és molt important fer dinàmiques que ajudin a obrir el debat respecte les qüestions socialment polèmiques, com la prostitució o la pornografia, d'aquesta manera s'aprofita i es potencia la capacitat reflexiva de l'adolescent. L'últim dels temes és el rebuig a la violència i les agressions, un dels grans reptes de la societat actual (Font, 1991, pp. 135-137).

Com podem comprovar, es tracta de deu àrees temàtiques que poden donar molt de sí, i més si els nois i les noies s'engresquen prou com per participar activament de les diferents sessions que es puguin realitzar a classe. Amb una planificació correcta, i la predisposició del professor o professora, la realitat a les aules pot ser ben diferent. No cal dir que comptar amb la col·laboració de professionals i serveis externs farà que l'experiència sigui encara més enriquidora.

2.2. L'audiovisual com a eina educativa

«*El vídeo se puede definir como la manipulación y/o registro y/o reproducción de sonidos e imágenes de forma sincrónica y simultánea por procedimientos electromagnéticos o digitales. Por su parte, un videograma didáctico se podría definir como un mensaje audiovisual cuya función esencial es producir aprendizajes en los usuarios*» (García-Valcárcel, 2008, p. 63).

Aquesta és, al meu entendre, una bona definició de *vídeo*. El més interessant, però, és el concepte de *videograma didáctico*, que complementa la definició bàsica. Al llarg de les ratlles que segueixen, són moltes les vegades que apareixen mots com *vídeo*, *recurs audiovisual* o *tecnologia audiovisual*; en cada cas, el concepte a associar sempre és el de la part complementària de la definició de García-Valcárcel. El fet educatiu és indissociable del material estrictament físic. Tanmateix, l'objectiu d'aquesta petita recerca és fer un aproximació analítica al voltant de la idoneïtat del vídeo com a eina educativa.

Una consideració prèvia i molt bàsica, ens ha de servir per situar el vídeo educatiu en el seu context general com a producte audiovisual. En primer lloc, doncs, hem de saber distingir entre el que és un vídeo i el que és un vídeo educatiu. Òbviament, no tots els vídeos són educatius, o no ho són de la mateixa manera si tenim en compte la seva intencionalitat primigènia.

Un producte audiovisual, per exemple, és una entrevista a la televisió. Aquest pot ser utilitzat en la pràctica docent i, per tant, l'atribució de *didàctic* li vindria a posteriori, no en la seva concepció original. En canvi, tots aquells audiovisuals que estan pensats per ser treballats en contextos tant d'educació formal com no formal, es poden considerar com a recursos didàctics.

La nostra societat d'avui està immersa en les tecnologies de la informació i l'entreteniment. Internet ha revolucionat les possibilitats de la informàtica, incrementant la seva presència en tots els racons de la quotidianitat. En aquest sentit, cada cop són més els centres educatius que es van proveint de tecnologies audiovisuals de diversa índole. Des d'una perspectiva metodològica, però, la pràctica docent presenta problemes a l'hora d'optimitzar els nous recursos en els programes curriculars.

Pel què fa a l'educació secundària, estem en un procés de transició entre una pedagogia basada en el llibre de text i una pedagogia a partir dels nous suports i formats tecnològics. No es pot obviar que els canals que vehiculen la cultura han anat

canviant en el transcurs de la successió generacional. L'adolescent no aprèn de la mateixa manera ara que vint anys enrere. Campuzano posa èmfasi en els efectes cognitius que provoquen diferents maneres d'aprenentatge.

> «*El uso predominante de un determinado tipo de lenguaje modifica las capacidades y funciones cognitivas y esto se traduce en nuevas formas de aprender. Lo audiovisual y lo verbal son dos maneras muy diferentes de procesar la realidad. La expresión verbal se rige por un sistema de procesamiento lineal, lógico, analítico, racional, mientras que la expresión audiovisual se procesa de forma intuitiva, emocional, en paralelo, sintética*» (Campuzano, 1992, p. 41).

Així, doncs, podem dir que les motivacions han variat a mida que han anat variant els mitjans de comunicació, influint en els processos d'aprenentatge dins i fora de l'àmbit formal. Des del Consell de l'Audiovisual de Catalunya, es reconeix l'impacte que té a nivell formatiu la comunicació audiovisual.

> «*La missió formativa dels mitjans és la capacitat que tenen de moblar el nostre cervell. El seu potencial educatiu consisteix en la facilitat amb què els mitjans són capaços de poblar la ment d'un infant, d'oferir-li percepcions que, encara que vicàries, tenen un potencial psíquic enorme i una influència emotiva clau*» (CAC, 2003, p. 18).

La funció pedagògica de les tecnologies audiovisuals és indiscutible. El que succeeix és que l'excés d'informació en pot dificultar la tria. En aquesta línia, malgrat tot, cal que hi hagi una major presència d'aquests recursos a les aules, tal com diu Campuzano: «l*os lenguajes audiovisuales ocupan un lugar relevante en la sociedad actual. Si la educación ha de servir para la vida no puede cerrar los ojos ante este hecho*» (Campuzano, 1992, p. 66).

Segons les dades amb les que treballa el CAC, aquesta tasca no és fàcil si tenim en compte que «*la producció audiovisual i multimèdia pròpiament educativa és gairebé inexistent. La inversió privada o pública és molt escassa i resta molt per fer per tal*

d'adaptar aquest sector a l'ensenyament en el seu conjunt (continguts curriculars i professorat) i a l'ús de les noves tecnologies. (...) *És alarmant, també, l'absència d'investigació sobre educació i el nou entorn audiovisual*» (CAC, 2003, p.66). Aquestes dificultats es produeixen per la poca sortida que tenen els materials audiovisuals educatius, per una banda; i, per l'altra, pel poc recolzament institucional a les iniciatives que els promouen, per no ser considerats com a prioritaris.

Segons Corominas, la defensa de la introducció de l'audiovisual a l'aula ve justificada perquè aquest motiva un canvi a nivell organitzatiu de la pròpia aula, del rol del professor o professora, i perquè facilita «*la agrupación de los alumnos, alternativamente al sistema de la escuela graduada, organizada ésta en función del aprendizaje a través de un medio determinado de información, el libro de texto*» (Corominas, 1994, pp. 63-64).

Ferrés és bastant crític amb la comunitat educativa en l'àmbit formal: «l*a escuela sigue manifestándose reticente a integrar en su seno las nuevas tecnologías, temerosa sin duda de perder el control del proceso educativo*» (Ferrés, 1993, p. 20). Aquesta afirmació cal contextualitzar-la en l'inici dels anys 90 del segle passat, quan la introducció sistemàtica del vídeo a les aules encara era ben estranya. L'avenç i l'increment dels recursos multimèdia ha fet que aquest handicap sigui vigent encara avui; sobretot, tenint en compte que el llenguatge audiovisual de l'adolescent d'ara encara està allunyat del llenguatge que es fa servir en la majoria de contextos educatius.

Seguint aquesta premissa, la idea que una imatge val més que mil paraules és ben certa si tenim en compte que la imatge és més capaç de generar emocions i afectes que la paraula. Segons Ferrés, imatges i sentiments «*se encuentran en una misma frecuencia de onda. De ahí lo sorprendente que resulta la escasa importancia que, en general, se concede a lo audiovisual en la escuela*» (Ferrés, 1993, p. 72).

Sobta, a l'autor, que els recursos audiovisuals no estiguin ben integrats en l'àmbit escolar, i més si, tal com diu, aquests poden ser uns grans aliats, ja que poden tenir

una funció més alliberadora pel què fa a les tasques tradicionals del personal docent: «*El vídeo puede liberar al profesor de las tareas más serviles, permitiéndole ser sobre todo pedagogo y educador*» (Ferrés, 1993, p. 53).

Cal reconèixer, però, que des de finals del la dècada passada fins l'actualitat hi ha hagut un increment del nombre de professionals de l'ensenyament que, cada cop més, utilitzen els mitjans audiovisuals com a suport en el desenvolupament de llurs programes didàctics. Sobretot com a exemplificació, a nivell motivacional, de desenvolupament personal i, fins i tot, a l'hora de potenciar activitats extraescolars (García-Valcárcel, 2008, p. 60).

La causa d'això, no es deu només a un possible relleu generacional dins del professorat, perquè, fins i tot els professors i les professores més joves, encara tenen com a referent una cultura educativa formal al voltant de l'aprenentatge tradicional. Considero que el personal docent, a nivell informal -i, segurament, en menor mesura que l'adolescent-, també està immers en l'onada de la cultura audiovisual. Això justifica la creixent sensibilització al voltant de l'ús de determinats recursos.

El conflicte que hi ha entre el professorat de secundària i el canvi pedagògic necessari ve causat, sovint, per la reticència d'una part important del col·lectiu a afrontar aquest canvi. En molts casos, a diferència de la tipologia breument analitzada en el paràgraf anterior, això ocorre per l'aversió o la por a circular per nous canals comunicatius desconeguts i estranys que, curiosament, són pels que es mouen les persones més joves.

Els professors i les professores que es troben en aquestes circumstàncies, des del meu punt de vista, cal que valorin profundament si és justificat i viable un canvi de mentalitat per part seva. Aquest pot ser un bon exercici si creiem en les institucions educatives formals com a fonamentals per l'educació cultural en societat. El fragment següent planteja a la perfecció el repte que suposa aquesta situació.

> «*Creo que es importante que el profesorado asuma el papel de intermediario, de tutor, de orientador, de crítico entre alumno y cultura de una sociedad. Es*

> *verdad que el profesor ha desarrollado el papel de transmisor cultural, pero su papel ha estado marcado más por un rol de autoridad cultural que por el de orientador, colaborador, pedagogo (en el sentido original de la palabra). El problema que se plantea es muy importante, ya que el profesor no ha estado formado para llevar a cabo este tipo de enseñanza ni para asumir este papel*» (Corominas, 1994, p. 19).

La formació permanent pot ser una òptima resposta a la impotència i la frustració que pot generar no entendre's amb l'alumnat. Evidentment, no es tracta de renunciar a anys d'experiència docent, sinó d'aprofitar aquesta per fer una bona adaptació als diferents perfils d'alumnes que vagin sorgint. L'acceleració social imposa uns ritmes que, comprensiblement, són difícils de seguir. Una obertura pedagògica serà necessària, agradi o no, si es vol que la pràctica educativa sigui significativa.

Des d'un punt de vista metodològic, una de les tasques més importants del personal docent i que, sovint, representa un repte important, és la selecció de materials a fi d'optimitzar el procés d'aprenentatge de l'alumnat. Aquí entra en joc el fet comunicatiu i d'interacció entre els diferents agents que intervenen: «a*sí, los materiales habrán de favorecer las relaciones entre maestro y alumno, entre alumnos, entre escuela y entorno, y dentro de la escuela*» (Corominas, 1994, p. 57).

Deixant de banda la perspectiva docent, tant o més interessant resulta aquella de l'alumne adolescent. En realitat, és la relació educativa el més important, però sempre mirant quins efectes produeix aquesta en l'aprenent. En aquesta relació, el vídeo pot resultar ser només un simple mitjà d'informació d'un programa didàctic qualsevol. Segons Ferrés, tot i que això ocorri amb freqüència, el vídeo pot esdevenir, també «*un instrumento excelente para que el alumno aprenda a formular preguntas, para que aprenda a expresarse, para que aprenda a aprender*» (Ferrés, 1993, p. 101).

Hem de tenir sempre ben present quin és el funcionament del pensament adolescent. Els processos psicològics en l'adolescència tenen unes peculiaritats que tindrem en compte a l'hora d'introduir el vídeo com a recurs didàctic. Segons Campuzano, a nivell

cognitiu, el fet de visionar un document que tracti d'un tema dóna peu al debat o col·loqui.

Considerant el flirteig que hi ha amb el pensament formal, durant la seva eclosió en l'etapa del desenvolupament adolescent, és obvi que resultarà atractiu descobrir quines són les idees de la resta de companys/es, així com esbrinar i reflexionar al voltant de concepcions de caràcter més profund (Campuzano, 1992).

A partir d'estudis pràctics sobre l'ús del vídeo a diferents instituts de França a principis dels anys 80 del segle passat, Maurice ja destacava els aspectes positius que produïa entre l'alumnat: «c*uando el vídeo entra en las clases o se habla de las relaciones entre chicos y chicas, deja de ser testigo (¡suponiendo que lo hubiera sido!) para convertirse en instrumento de interrogación, de acción pedagógica, de intervención*» (Maurice et al., 1983, p. 168).

La raó de l'afirmació de Maurice es troba en l'adequació del mitjà didàctic al canal comunicatiu dels nois i de les noies. Serà clau el plantejament que pugui fer la persona responsable de l'aplicació, així com la seva capacitat de dinamització. Evidentment, el vídeo és només un dels recursos que pot utilitzar el/la docent. A partir d'aquest, com diu Corominas,

> «*chicos y chicas habrán de reflexionar sobre los valores que se les presentan y cuáles son los que ellos plantean; la discusión, los juegos de rol, tan adaptables a la hora de plantear historias, el pronunciamento ante dilemas o la comparación de los valores que las narraciones audiovisuales nos presentan, son procedimientos que pueden utilizarse para llevar a término una reflexión moral*» (Corominas, 1994, p. 155).

Aquesta reflexió moral sobre els missatges que rebem per mitjà dels canals audiovisuals és la que ens ha de conduir a la pedagogia audiovisual, perquè «p*arlar dels mitjans i de l'educació és parlar també d'infants i joves, perquè són subjectes involucrats directament en aquest procés*» (CAC, 2003, p. 17). No en va, la familiaritat amb el so i la imatge en moviment és tan important a l'hora de configurar els

esquemes cognitius de cadascun dels subjectes pensants que conformen el pensament de la col·lectivitat.

El procés educatiu, en un context formal, té potencialitats conciliadores entre les motivacions del col·lectiu estudiantil adolescent, capaç d'establir interaccions complexes. Segons Trilla, el vídeo emprat com a mirall, permet l'anàlisi de «*los fenómenos grupales, las conductas y, en general, todos aquellos procesos que a través de su visualización y análisis (colectivo o individual) pueden ser optimizados*» (Trilla, 1996, p. 150).

Quan parlem de l'efecte mirall, no només ens referim a la gravació del grup d'alumnes i el propi reconeixement. Un altre efecte mirall, de tipus indirecte, és el causat en el grup-classe quan aquest es veu identificat amb els personatges que apareixen en un audiovisual extern. L'anàlisi a efectuar, doncs, es produeix a partir de les semblances entre aquests i l'alumnat observador.

Aquesta anàlisi per part de l'alumne/a, podria no produir-se sense la intervenció del professora o professora; és a dir, aquest/a, ha de ser capaç d'acompanyar en el procés creador d'opinió, sobretot un cop s'ha treballat la part o la totalitat de l'audiovisual d'interès. Ferrés estableix quins són els tempos desitjables a seguir a partir dels estímuls que han anat despertant la curiositat durant el visionat. Es tracta, en definitiva, d'aprofitar-los per aconseguir la construcció d'una actitud crítica.

> «*Esta fase de profundización la inicia el profesor a partir de la comunicación espontánea realizada antes por los alumnos, avanzando de una manera gradual desde la reacción espontánea, cargada de afectividad, hasta la reflexión crítica*» (Ferrés, 1993, p. 115).

Un audiovisual pot ser concebut de moltes maneres. Corominas, per exemple, exposa que tant pot tractar-se d'un material que reforci les idees clau d'un o altre procés d'aprenentatge que ha d'assumir l'alumnat; com pot ser un bon material de dinamització i, fins i tot, com a agent provocador. (Corominas, 1994, p. 58).

Ferrés parla de la *funció motivadora*, que es produeix quan «*el interés del acto comunicativo se centra en el destinatario, buscando afectar de alguna manera su voluntad para incrementar las posibilidades de un determinado tipo de respuesta*» (Ferrés, 1993, p. 71). No cal dir que aquesta funció ha estat cercada també durant la pedagogia tradicional. El que sí que és un fet, és que la motivació de l'alumnat augmenta quan s'utilitzen canals comunicatius més entenedors, per ser aquests més propers als que utilitzen en els contextos informals.

Una altra gran avantatge del material didàctic visual, segons Corominas, és que el reforç de les idees treballades a classe amb la imatge i so, possibilita que augmenti l'interès i aflorin els aspectes emotius, acostant-nos sempre més a unes realitats concretes gràcies als discursos audiovisuals (Corominas, 1994, p. 21).

Des del punt de vista de l'edició de l'audiovisual, Campuzano diu que el material que entra a l'aula no ho fa sol. Amb ell també entra, en certa manera, un equip de professionals que han participat tant en el disseny com en la realització (Campuzano, 1992, p. 48). D'aquesta manera, l'autoritat pedagògica que pugui representar el material vindrà avalada per les persones, professionals de diversos àmbits, que hi hagin treballat. Tanmateix, per sobre sempre hi haurà el criteri del professor o professora a l'hora de seleccionar o descartar un o altre audiovisual.

A l'hora de realitzar una tria de diferents materials didàctics, l'audiovisual és idoni per les possibilitats que ofereix a nivell tècnic. Selecció de capítols, retrocedir, avançar, pausa i congelació d'imatge, etc. Trilla en destaca la seva senzillesa i destaca la funcionalitat del recurs audiovisual en les tasques educatives (Trilla, 1996, p. 149).

Finalment, voldria destacar les paraules de GarcíaValcárcel, quan diu que «*el vídeo puede ser eficaz para motivar a los alumnos, no tanto por el componente tecnológico (cada vez menos novedoso) sino por la forma de procesamiento de la información: caràcter impactante y sugerente de la imagen sonora en movimiento*» (García-Valcárcel, 2008, p. 63). L'autora posa èmfasi en la consideració de la familiaritat amb el mitjà, no tant en l'aspecte innovador.

En aquest sentit, és important veure que les innovacions que es produeixin en el camp de l'ensenyament aniran sempre a remolc d'aquelles que vagin produint-se en els contextos informals. Però no totes les innovacions tecnològiques han de ser forçosament introduïdes a l'aula pel simple fet de ser-ho. Dependrà de l'anàlisi acurada de la seva optimització, de l'adaptació curricular i dels pressupostos que, com no, delimiten sempre el sector educatiu.

3. PROJECTE *TRIBU TABÚ: PARLEM DE SEXE I AFECTIVITAT*

3.1. Situació inicial

Quan parlem de la promoció de la salut de la ciutadania, cal incloure-hi el foment dels hàbits saludables de gent jove. Per aquesta raó, des de l'EMPSA es treballa exhaustivament amb la prevenció i la reducció de riscos en joves. Aquesta feina es du a terme, en la major part, a partir del contacte amb els centres educatius de la ciutat de Girona.

El Projecte de Promoció de la Salut per a Joves de l'EMPSA, entre moltes altres intervencions diferents, treballa amb els centres d'Educació Secundària. Actualment, quant a sexoafectivitat en els joves, es fan dos tipus d'intervencions diferents segons es tracti de grups de 2on d'ESO, o bé de 4rt.

A 2on d'ESO, el tutor passa un vídeo sobre la temàtica sexual i afectiva i fa un recull de preguntes i dubtes que tenen els alumnes. Setmanes després, una professional del Centre Jove de Salut realitza una sessió de resolució de dubtes a la classe.

D'altra banda, a 4rt d'ESO es realitzen tres sessions. Les dues primeres es fan a l'IES, dutes a terme pels professionals de l'EMPSA, i es treballen conceptes inespecífics sobre sexoafectivitat, malalties de transmissió sexual i habilitats personals. La tercera sessió es desenvolupa al Centre Jove de Salut Integral, i va encarada directament als

mètodes anticonceptius i al coneixement del Centre com a lloc de referència per a tot el jovent.

Quant a la intervenció que es porta a terme a 2on d'ESO, podem dir que la demanda que es fa als tutors no respon només a la manera com es faran les sessions sinó que, a més, es vol que es produeixi un contacte dialogant entre tutor i alumnes. Hem de tenir en compte que aquest contacte previ a les sessions és, en la majoria dels casos, inexistent en matèria de sexualitat.

Segons el meu punt de vista, qualsevol persona que es consideri professional de l'ensenyament i de la pedagogia ha de ser capaç de parlar de sexualitat amb el seu alumnat, sobretot en l'etapa de l'adolescència. Per tant, fora bo que la tutoria prèvia a les sessions de sexualitat esmentades, fos també projectada a fer més propera la figura del tutor o de la tutora com a referent d'orientació i comprensió.

El grau d'implicació que hi ha ara des del professorat resultarà ser sempre baix si continua aquest sistema de recull de dubtes partint del no res. En canvi això podria ser diferent si es treballés en dues tutories, per exemple, utilitzant el material audiovisual i obrint el debat al grup-classe sobre els dubtes i els desacords que en puguin sorgir.

L'exemple de les dues tutories parteix de la consideració que es pot treballar el material en dues parts, generant debats i reflexions en cada una de les sessions. En aquest cas, podríem dir que el tema de la sexualitat ja s'hauria treballat més específicament abans que vinguessin els i les diferents professionals a fer les posteriors xerrades.

Tanmateix, cal dir que des de l'EMPSA ja s'utilitza el recurs audiovisual previ. El problema és que tot i tractar-se de documents d'un contingut molt bo, o bé tenen un aspecte antiquat, o bé són de producció estrangera, partint d'una altra realitat. Així, doncs, aquests documents poden resultar llunyans als alumnes tant des d'una perspectiva temporal com espacial.

3.2. Objectius

3.2.1. Objectiu general

- Fomentar les conductes sexuals i afectives responsables i saludables, a través de la creació d'un material audiovisual sobre sexualitat.

3.2.2. Objectius específics

- Apropar els conceptes de sexe i afectivitat explicat per adolescents cap a altres adolescents.
- Crear un material audiovisual dinàmic, supervisat per experts en adolescència.
- Proporcionar respostes adequades a les expectatives pròpies de l'adolescent.
- Contrastar els mites que hi ha al voltant de la sexualitat.
- Corregir les informacions falses o esbiaixades d'una manera propera al pensament adolescent.

3.3. Població destinatària

El document audiovisual resultant es podria utilitzar amb els i les alumnes d'Educació Secundària. Si mirem la intervenció que es fa actualment des de l'EMPSA als instituts, el material es podria treballar en les tutories prèvies a la sessió de resolució dels dubtes dels alumnes de 2on d'ESO.

Amb tot, si el resultat és bo, el *Tribu Tabú: parlem de sexe i afectivitat* podria estar a l'abast dels Instituts i ser gestionat depenent del criteri de cada centre (també es podria utilitzar a Batxillerat i Cicles Formatius). A més, és un recurs que podria servir a d'altres entitats com els Centres Oberts, CRAEs i centres educatius de fora de Girona que hi estiguessin interessats.

3.4. Procés de planificació

El primer pas per l'edició d'un document audiovisual és definir quins són els propòsits que motivaran tot el procés, els objectius. També és necessari determinar quina serà la població que participarà com a protagonista. En aquest sentit, queda molt oberta la previsió inicial. Si bé és cert que tenim ben acotada l'edat dels i de les participants i des d'on es contactaran, no hi ha hagut cap limitació a nivell quantitatiu.

Fins que no es va dur a terme el contacte amb els centres educatius i els centres cívics no es va poder determinar la quantitat de població amb la que podíem treballar. Malgrat això, la mostra desitjable per a realitzar aquest projecte era, a priori, d'entre 60 i 90 persones. En l'apartat *Previsions de participació* (3.4.2), s'explica més extensament aquest punt.

D'altra banda, calia determinar si era necessària l'existència d'un guió previ a l'enregistrament; és a dir, si la intervenció dels i de les joves havia de ser lliure o més o menys conduïda. Tanmateix, com a productors, hem de tenir en compte la necessitat de mantenir una pauta de seguiment a fi i efecte d'estructurar les reflexions i respostes dels nois i de les noies d'una manera visualment efectiva i que resultés coherent a nivell discursiu.

El segon pas és el de la previsió tecnològica. Cal tenir ben clar quina serà la metodologia des d'un principi, els recursos tècnics dels que disposem, com els podem aconseguir, i com solucionarem els problemes d'espai i de recursos humans que puguin sorgir.

El tercer pas és el rodatge i l'edició de les intervencions enregistrades. Aquest pas és molt important perquè es tracta de l'obtenció i gestió de la matèria primera que sostindrà tot el projecte un cop s'hagi editat. Durant el procés de rodatge, poden sorgir idees i elements casuals que facilitin la comunicació dels i de les joves amb la càmera. Per aquest motiu, és important estar alerta i identificar aquestes circumstàncies que poden ser molt útils a l'hora de transmetre veracitat i sensació de realisme.

El quart pas és el muntatge del document final. Cal parar atenció en els aspectes que puguin fer que el material resultant esdevingui més proper a l'adolescent. Tindrem cura, doncs, del so que acompanyarà la imatge, de la confecció de cartells i títols atractius i dinàmics, de les transicions entre escenes i temes, etc.

3.4.1. Selecció de les persones participants

Els i les joves que apareixen com a destinataris d'aquest recurs són els qui, en principi, reuneixen les condicions per ser-ne participants. D'aquesta manera, aconseguim un material actual, amb gent del carrer que tenen en comú ser adolescents i anar a l'institut, a algun altre punt de reunió o centre d'educació informal.

Per aquest motiu, es va valorar a l'inici que treballant amb els IES es podia aconseguir que hi hagués un bon nombre de joves que volguessin col·laborar. Val a dir, però, que hi havia altres maneres d'aconseguir una bona participació. Una d'elles era buscar a través dels Centres Cívics del municipi, quines eren les iniciatives d'oci que agrupaven més nombre de joves (i més ben avinguts). Es tractava de trobar un ventall de perfils ben heterogeni i, a ser possible, participatiu.

La selecció dels participants era ben senzilla: oberta i voluntària. Per mitjà dels tutors, en el cas dels IES, i per contacte directe en la resta de casos. Hi havia la convicció que era recomanable seguir l'estructura jeràrquica dels centres educatius a l'hora d'obtenir resultats. Seria molt difícil exposar el projecte a cada un dels tutors i tutores de tots els centres. En canvi, des de la direcció, o amb una reunió informativa, es podia traspassar més fàcilment la informació.

Quant a l'edat dels participants, majoritàriament, es requeria que fossin noies i nois d'entre 14 i 16, una franja d'edat que correspon a l'etapa final de l'ensenyament obligatori: el segon cicle d'ESO. Tanmateix, aquesta franja d'edat es faria extensiva fins els 18 anys (ensenyament postobligatori i altres col·lectius de joves).

A priori, la part més gran de la mostra de participants s'havia d'extreure dels 5356 alumnes matriculats a 2on Cicle d'ESO, Batxillerat, Cicles Formatius de Grau Mitjà i de Grau Superior, Programa de Qualificació Professional Inicial (PQPI) i Pla de Transició al Treball (PTT), sempre en un context municipal.

Un altre dels aspectes que calia tenir en compte, era el de la legalitat. S'havia de garantir a tothom que participés que no seria objecte de cap broma ni utilitzat ni utilitzada amb finalitats comercials. Per aquest motiu, per començar hem de disposar del consentiment dels pares a l'hora de fer l'enregistrament (vegeu *Annex 4*). Aquest és un altre dels motius pels quals el recurs de l'institut semblava resultar més favorable. Juntament amb aquest, també es fa arribar el full informatiu del projecte a l'alumnat, per mitjà dels tutors/es (vegeu *Annex 2*). A més, des d'aquesta perspectiva legal, hi ha un full de consentiment informat dirigit a les persones interessades en participar (vegeu *Annex 3*).

3.4.2. Previsions de participació

A l'hora d'elaborar un projecte que compti amb la voluntat de les persones, és a dir, que no hi hagi previsió de realitzar cap compensació econòmica als subjectes, tenim l'obligació de fer diverses previsions de participació. La voluntat inicial era la d'enregistrar totes les persones que volguessin participar. La dificultat principal era la de saber quin podia ser el nombre aproximat de persones que estarien interessades a formar part del projecte, disposades a ser enregistrades.

Abans de calcular la quantitat de participants, havíem de comptar amb quin seria el temps previst per a cada intervenció. Es va preveure, a més, deixar un marge de temps que fos flexible tant amb la timidesa o introspecció com amb una possible incontinència verbal aguda. Es considerava que el temps raonable seria de 5 a 20 minuts per persona i de 10 a 30 minuts per parella.

La idea inicial, contemplava que el mínim de persones que s'hauria d'entrevistar per poder obtenir un bon material seria de 50, tenint en compte la paritat de gènere i diferència d'edats. Davant la dificultosa predictibilitat de la quantitat de bona voluntat o de motivació de la gent, es va optar per plantejar tres possibles situacions.

a) Participació desbordant. En el cas que hi hagués, per exemple, 1000 persones amb ganes de contribuir en el projecte s'optaria per fer enregistraments més curts per persona. En comptes de treballar per temes es podria fer per ítems o qüestions. D'aquesta manera s'aconseguiria un material molt més directe i dinàmic.

   Cal ser realistes amb la temporalització. Per tant, es portaria a terme una selecció per sorteig tenint en compte els percentatges per edats i per gènere. La relació final d'escollits/des seria de 100, i 100 més de reserva per si calgués completar algun aspecte del projecte.

   Es limitaria la participació estrictament en els IES, i es valoraria al final de la fase de rodatge si caldria o no enregistrar el jovent contactat des dels Centres Cívics. A més a més, es podria allargar el període previst per fer les filmacions.

b) Participació discreta. En el cas que hi hagués entre 50 i 150 participants. El projecte estava pensat per aquesta situació i tiraria endavant sense excessives modificacions.

c) Participació insuficient. Per sota de 50 participants, es podria intentar que cada persona parlés i reflexionés sobre 3 o 4 temes enlloc de 2. Si el resultat no fos prou positiu, es podria tornar a contactar amb totes les parts, fent una nova petició. Això comportaria endarrerir tot el projecte, deixant més marge de temps.

No cal dir que, en qualsevol dels casos, el projecte continuaria endavant malgrat els imprevistos. Mentre hi hagués algú disposat a participar-hi es buscaria la manera que pogués esdevenir realitat.

Finalment, el nombre de persones que han participat desinteressadament en el projecte, ha estat de 18. Són totes elles adolescents, en la franja d'edat entre 14 i 18 anys. A la *Taula 1*, es pot observar quina ha estat la seva distribució per centres i edats.

CENTRES	Nº de participants	EDATS	Nº de participants
Escola de Teatre El Galliner	8	18 anys	2
IES Carles Rahola i Llorens	5	17 anys	1
IES Santa Eugènia	2	16 anys	5
Altres	3	15 anys	6
		14 anys	4
Total	**18**	**Mitjana d'edat**	**15,5**

Taula 1. Participants

3.4.3. Metodologia

Una de les dificultats més grans la trobàvem en establir quina seria la modalitat d'intervenció de cada participant. Una possibilitat era l'entrevista amb un guió, però d'aquesta manera es corria el risc de perdre espontaneïtat. De la mateixa manera podia passar amb els qüestionaris de preguntes. Tanmateix, l'opció escollida era fer un enregistrament per conceptes o paraules, havent quedat d'acord prèviament amb respondre només allò que es conegués.

També es podia plantejar fer l'enregistrament per parelles, ja sigui enquadrades en una sola càmera, o bé cadascú cara a cara, amb la seva respectiva càmera filmant.

D'aquesta manera, podia ser més fàcil trencar el gel i reduir la vergonya que pot causar parlar davant d'una càmera. La confiança i la interpel·lació amb un interlocutor conegut facilita una expressió més oberta.

Cal considerar, però, que hi podrien haver situacions incòmodes que hauríem de pal·liar si és que no es podien evitar. Penso que la sexualitat ja no és un tabú, almenys per la majoria de la població jove de la nostra societat, però sí que hi ha aspectes d'aquesta que es desconeixen força o són erronis. Així, doncs, s'abordarien els mites, un tema important a treballar per tal d'aconseguir acabar amb les informacions falses o distorsionades i els prejudicis.

El rodatge es va realitzar, finalment, amb parelles o bé de manera individual. Aquesta era una de les opcions que quedaven a mans dels nois i les noies. Ha estat una bona elecció perquè cadascú s'ha sentit millor davant la càmera comptant que ha pogut escollir, sense pressió. La disponibilitat d'una sola càmera, ha limitat les possibilitats i totes les filmacions s'han efectuat amb plans directes, més oberts quan es filmava una parella, evidentment.

Quant al contingut, hi ha un total de 8 conceptes generals o temes sobre els quals treballar (vegeu *Annex 5*). Per no caure en l'error de fer unes preguntes o incentivar reflexions d'una manera tendenciosa, hi havia previst que s'escollirien els temes a tractar d'una manera aleatòria: boles numerades de l'1 al 8, agafant-ne dues sense veure-les. S'ha de dir, però, que aquesta tria no s'ha realitzat per la quantitat final de participants.

Les reflexions i respostes dels i de les adolescents podrien no ser el màxim d'encertades. Davant d'aquesta possibilitat, es podria optar per fer un recull de petites parts correctes per a cada aspecte a treballar, esdevenint una mena de resposta ideal compartida. Aquestes respostes ideals es podrien plasmar per escrit en una futura guia didàctica o com a annex del document audiovisual en el menú del mateix DVD, comptant amb el treball interdisciplinari i professional de l'EMPSA.

Tanmateix, caldria valorar la possibilitat de fer aparèixer aquelles intervencions clarament errònies. En aquest cas, seria convenient fer-ho a mode de contraposició: primer allò equívoc i, després, una explicació compartida vàlida. D'aquesta manera surt un dubte a partir del desconeixement de la persona que pensa erròniament. El resultat, amb una contestació correcta compartida, pot ser molt més eficient per l'espectador adolescent. Podem dir que aquesta premissa ha quedat ben clara al llarg de la confecció de tot l'audiovisual.

La pregunta que volem treballar anirà sobreimpresa sempre a la pantalla. La previsió era utilitzar aquests recursos combinats per aconseguir més dinamisme. D'altra banda, hi havia preguntes que eren més obertes, que no tenien una resposta correcta o incorrecta perquè es tractava més aviat d'opinions i consideracions personals i lliures. En aquests casos també s'han utilitzat contraposicions, però deixant una interpretació més lliure i oberta perquè no hi ha una resposta ideal. La finalitat és la de motivar un procés reflexiu.

Finalment, hi hauria de segur preguntes o ítems que no quedarien suficientment explicats per les noies i els nois, ja sigui per l'excessiva dificultat de definició del concepte, pel desconeixement massiu, etc. En aquests casos, l'opció més adient seria la utilització de textos definitoris que apareguin en pantalla quan es cregui convenient. Durant la postproducció, tanmateix, es va valorar que no calia posar-ne, a excepció del cas de la píndola postcoital; la resta de casos serien de bon treballar posteriorment.

3.5. Temporalització

El cronograma (*Taula 2*), mostra quina ha estat la cronologia del projecte, a fi i efecte de fer-nos una idea de la seva evolució. Respecte a les previsions inicials, el procés s'ha allargat més de l'esperat, amb data de fi prevista a finals d'abril. A l'apartat *3.7. Procés de realització*, s'especifiquen a bastament els motius. Seguidament, hi ha una relació detallada de l'evolució del procés entre novembre i agost de 2010.

Novembre. Disseny del projecte.

Desembre. A partir de la segona setmana del mes de desembre, s'estableixen els contactes amb els IES i Centres Cívics. Es fa arribar el resum del projecte a tots els centres de secundària de la ciutat.

Gener. Després de les vacances de Nadal, es treballa en la confirmació de la participació o no dels IES, i es contacta amb altres entitats facilitades per alguns Centres Cívics. Al mateix temps, es contacta amb l'ERAM (Escola de Realització Audiovisual i Multimèdia) per iniciar les negociacions de col·laboració, tant pel què fa a la persona responsable dels aspectes tècnics del rodatge com pel què fa al material necessari.

Febrer. A mitjans de mes, havent recollit la documentació necessària, ja hi ha una primera llista de participants. El 15 de febrer, comença la fase de rodatge, a l'IES Sta. Eugènia. L'altre institut on es filma és el Carles Rahola, el 24 de febrer.

Març. Els dies 20 i 27 es fan les filmacions de les noies d'El Galliner a la seu de l'EMPSA. També s'enregistren les tres aportacions dels nois restants, a l'estudi habilitat a casa de l'operadora de càmera, el mateix dia 27 de març.

Abril. Es digitalitzen les cintes de vídeo.

Maig/Juny. Al llarg d'aquests mesos es fa el buidatge de tot el material obtingut, ordenant-lo i classificant-lo.

Juliol. Durant la primera quinzena es fa la tria última del material. Al llarg de la segona quinzena es fan totes les tasques d'edició de l'audiovisual. Es confeccionen tots els textos, títols i crèdits, així com, també, els fragments musicals que acompanyen les imatges i reforcen les transicions. El divendres 30 de juliol, s'editen les còpies finals, acabant amb tot el procés.

	Novembre	Desembre	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol
Disseny del projecte									
Primers contactes IES i Centres Cívics									
Seguiment dels contactes									
Llistat de participants									
Preparació del material necessari									
Fase de rodatge									
Digitalització									
Revisió i selecció del material recopilat									
Postproducció									
Muntatge final									

Taula 2. Cronograma

3.6. Recursos

En primer lloc, cal destacar la importància, també, dels recursos humans que estan al darrere de la càmera. A banda de la meva implicació personal en tot el procés de creació del *Tribu Tabú*, hi ha hagut un suport constant de les persones que integren l'Equip Municipal de Promoció de la Salut (EMPSA). El guió d'ítems i blocs temàtics ha estat revisat per la Carme Fornells (directora del Centre Jove de Salut Integral de l'Ajuntament de Girona), i per part de l'equip de l'EMPSA: Roser Solvas, Carina Maymí, Sandra Pascual i Marc Guerra. En el triatge i muntatge final també ha estat clau la seva supervisió professional.

La gestió dels tràmits amb l'Ajuntament de Girona l'han duta a terme la directora del servei, Lídia Vidal, i la Mar Moreno, administrativa del mateix.

El rodatge i l'adequació dels espais l'ha efectuat la Irene Serrat, gràcies al conveni de cooperació educativa establert per aquest projecte entre l'Escola de Realització Audiovisual i Multimèdia (ERAM) i l'Ajuntament de Girona.

Les tasques de gestió i postproducció audiovisual han estat possibles gràcies al suport d'en Jaume Vilà (tècnic d'audiovisuals i responsable del SETIC -Servei Educatiu de Tecnologies de la Informació i la Comunicació- del Departament de Pedagogia de la Facultat d'Educació i Psicologia de la Universitat de Girona).

Pel què fa als recursos tècnics, hem comptat amb una càmera de filmació digital en alta definició, micròfons d'ambient i il·luminació artificial per a la realització dels rodatges. Depenent del lloc on es realitzava la gravació s'adequava l'espai segons les necessitats: una biblioteca, una aula de reunions, les escales de la seu de l'EMPSA i també l'estudi habilitat per la responsable de la càmera. La gestió de les cintes de vídeo i l'edició del material s'han amb el programa informàtic Adobe Premiere Pro, així com d'altres programes de gestió de so i d'imatge pels retocs finals.

Parlant dels recursos, no ens hem d'oblidar dels econòmics. El projecte inicial era inviable econòmicament per dues raons. En primer lloc, encara no es comptava amb la col·laboració de l'ERAM. Això encaria desorbitadament el cost de lloguer de material

de filmació professional. En segon lloc, els costos que l'EMPSA podia assumir havien de ser molt ben justificats, sense sobrepassar els 600 euros. Aquest fet representava un plus de qualitat que en un principi no es podia garantir.

El capital invertit per l'EMPSA, finalment, ha estat de 123€, en concepte del pagament de les 20,5 hores de feina de la responsable de càmera (a raó de 6€/hora, segons el conveni de cooperació educativa esmentat). Hi ha hagut una sèrie de despeses que han corregut a càrrec meu: a banda dels diferents desplaçaments, les cintes de gravació i la preparació de 3 aperitius per les persones participants. Aquests costos no superen en total els 80€.

Tanmateix, val a dir que la producció d'un projecte de les característiques del Tribu Tabú seria molt més costosa si no fos pel temps de dedicació personal, pel cap baix al voltant de les 150 hores. Certament, aquest temps seria menor en el cas de professionals, però llurs sous serien ostensiblement més alts, dificultant la creació del material audiovisual.

3.7. Procés de realització

Durant el mes de novembre de 2009, es va confeccionar la proposta d'intervenció. La planificació inicial contemplava una temporalització que ha resultat ser molt poc viable. Els centres de secundària que rebien el resum del projecte (vegeu *Annex* 1) no el consideraven prioritari per les exigències pròpies del curs acadèmic. Per tant, s'ha fet un seguiment constant de les intencions de col·laboració dels centres des de principis de desembre de 2009 fins a finals de març de 2010. Aquests mesos de retard han endarrerit tot el projecte. Val a dir que mentre en alguns centres s'estava encara intentant de convèncer de la importància de la seva participació, en d'altres ja es parlava de dies concrets de rodatge.

Les expectatives inicials de participació eren desmesurades en relació als resultats. Es comptava amb la possibilitat que hi hagués centenars d'alumnes interessats o interessades a participar en el projecte. En aquest sentit, hi havia previst un sistema

aleatori de pocs ítems per persona participant. Davant la reducció final de participació en el projecte, ha fet possible que les 18 persones protagonistes del Tribu Tabú hagin tingut la possibilitat de respondre i de reflexionar al voltant de tots els 44 ítems proposats.

Cal fer una lectura en positiu d'aquesta diferència. El fet que un noi o una noia es pugui prendre tot el temps que necessiti per respondre davant la càmera, ajuda a superar les pors i vergonyes prèvies a la filmació. En aquest sentit, es pot dir que les reflexions han estat molt interessants, amb aportacions de gran valor pedagògic.

Un altre aspecte a destacar és l'opció ERAM com a sortida pels recursos de rodatge. Abans de contactar amb aquesta escola universitària, es va fer una recerca de possibles contactes que podrien donar cobertura a la problemàtica del material necessari. En primer lloc, es va recórrer al SETIC, des d'on ja teníem un primer suport dins l'àmbit universitari. El principal problema va ser el tipus de càmeres amb les que compta el Servei; es tractava de càmeres de tipus domèstic de filmació normal. Es va decidir continuar la recerca, sense descartar aquesta possibilitat.

La televisió local i algunes empreses del sector multimèdia de la ciutat van ser altres vies, descartades per les altes pretensions econòmiques. Per mitjà d'Internet també es va consultar a d'altres empreses de Barcelona sobre el lloguer de material, però els costos no eren assumibles en consideració a la previsió d'hores de rodatge que hi havia.

Finalment, gràcies al coneixement d'altres experiències audiovisuals que s'havien dut a terme a la ciutat s'obria la porta a la col·laboració amb l'ERAM. El més positiu de tot és que va aconseguir que una alumne de tercer, la Irene, s'encarregués del material, de l'adequació dels espais i del rodatge. Ha estat una gran experiència per a tots, amb una gran implicació per part seva.

Des de la perspectiva de la participació, cal fer algunes consideracions sobre com es va produir el rebaix de les previsions inicials. Inicialment, es comptava amb una població diana de més de 5300 persones. La idea era que el caràcter voluntari de cadascú fos

l'element que validés l'aleatorietat necessària per obtenir una mostra mínimament representativa.

Vistos els resultats, no es pot dir que les persones que apareixen a l'audiovisual no representin el jovent d'aquí i d'ara. Tanmateix, cal reconèixer que aquestes 18 persones conformen una mostra esbiaixada. En qualsevol cas, es pot afirmar que qualsevol persona jove que vegi l'audiovisual es podrà sentir identificada, ja sigui en gran part o en alguns aspectes, amb les persones protagonistes del *Tribu Tabú*.

També és important fer palesa la dificultat que hi ha a l'hora de participar en un projecte d'aquestes característiques quan la percepció que hi ha és que es corre el risc que es vulneri la pròpia intimitat. Amb una disponibilitat de temps major per part meva, o bé amb l'ajut de l'equip de professionals de l'EMPSA, es podria haver donat molta més cobertura a fer xerrades prèvies, a tall d'aclariment i de convenciment, a l'alumnat.

El rodatge s'efectuava amb la llista d'ítems a respondre (vegeu *Annex 6*). La dinàmica és ben senzilla, preguntes obertes o conceptes sobre els quals reflexionar. Les noies i els nois que es posaven davant la càmera sabien que no tenien l'obligació de respondre a allò que els resultés desconegut o incòmode. Més endavant es tracta d'una manera més específica la relació que es produïa entre l'educador/director que estava darrere la càmera i elles i ells (*3.8. L'educador social en el Tribu Tabú*).

Alguns plans que s'han fet amb la càmera oscil·len en l'enquadrament mitjà, d'altres, en canvi, s'han enregistrat amb un pla més obert, veient pràcticament la totalitat del cos de les persones. Enteníem que a l'hora de la postproducció estaria bé comptar amb una alternança d'aquest tipus per aconseguir un cert dinamisme visual. En aquest sentit, també cal destacar la importància de la mirada: en alguns casos és una mica desviada, en d'altres, és molt més directa.

Es va considerar important que el *Tribu Tabú* havia de connectar amb l'espectador. A falta d'escenes de moviment, s'havia d'aconseguir que l'espectador/a percebés el missatge d'una manera directa però sense incomodar. Per aquesta raó no es pot pretendre realitzar tot utilitzant primers plans de les cares ni tot en plans oberts.

Seguint aquesta en la línia d'aquesta premissa, l'alternança de tipus de mirades també queda contemplada com a part important a l'hora del rodatge.

Finalment, un altre aspecte que ens va crear una certa incertesa era l'ús dels micròfons adequats. L'assessorament el va fer la Irene. Es va optar per utilitzar-ne d'ambient. Segons el seu parer, els anomenats *de solapa*, són bons si es tracta d'entrevistes, però precisament els de l'ERAM no acabaven de donar bons resultats. Segurament, el so enregistrat no va ser l'òptim, però durant la postproducció ha estat una de les coses que s'ha treballat més.

En els següents dos apartats (*3.7.1.* i *3.7.2.*), s'explicita quin ha estat el procés que s'ha seguit i els resultats obtinguts en relació amb els i les responsables de gran part d'IES i d'altres entitats del lleure i de l'educació no formal. Cal tenir en compte que, en general, és incomptable el nombre persones amb les que s'ha contactat per la realització del projecte. Finalment, en l'apartat *3.7.3.* es comenta com s'han desenvolupat totes les tasques de postproducció, fins al muntatge final.

3.7.1. Entitats contactades

Amb la intenció d'un abast homogeni, es va donar una especial rellevància al paper que tindrien els Instituts d'Educació Secundària de la ciutat a l'hora de vehicular la participació al *Tribú Tabú* (vegeu *Annex 1*). Aquesta decisió de seguida va demostrar ser un error per múltiples raons.

El projecte inicial contemplava la possibilitat de contactar amb d'altres entitats i associacions de caire més juvenil en el cas que la opció dels IES no fos del tot fructífera. Es va aconseguir contactar, fins el dia 21 de desembre de 2009, amb el Centre Cívic Sant Narcís, el CC Santa Eugènia, el CC del Ter, i el CC Onyar. No va ser possible contactar telefònicament ni amb el CC Pla de Palau, ni amb el CC Pont Major, ni amb el CC Pedret.

A través d'aquests Centres Cívics, vam aconseguir una relació de contactes (força petita) que podrien atendre a la nostra demanda. L'Associació de Veïns de Santa

Eugènia podia haver estat important a l'hora de facilitar el contacte amb els joves dels Xirois i de Diables. Tanmateix, no va poder ser. A Taialà semblava que es podria contactar amb l'Esplai El Timbal, però tampoc va reeixir aquest intent.

Més esperançador va resultar el contacte amb el sector Est, des del CC Onyar. L'equip educatiu de l'associació Joves.com, des de feia temps, contemplava la possibilitat de fer un vídeo sobre temàtiques similars amb el jovent gitano. Amb l'educadora responsable de parlar-ne, hi va haver una bona entesa, amb molt d'optimisme per arribar a un acord de col·laboració. La participació dels joves de Font de la Pólvora al Tribu Tabù generaria prou material audiovisual com perquè poguessin fer un altre material gestionat per Joves.com.

Es tractava d'unes 15 persones de 18 anys o menys. A mitjan gener de 2010, l'educadora de Joves.com ens informava que tot i la voluntat del seu equip de realitzar els enregistraments des de feia temps, encara no veien que fos el moment per fer-ho, referint-se a com s'ho prendrien les famílies i com això podria repercutir en el vincle format amb els i les joves de manera recent, després d'anys d'esforç.

Personalment, he de dir que aquesta decisió va caure com un gerro d'aigua freda. D'altra banda, és comprensible que hi hagi una certa recança tenint en compte les peculiaritats que envolten les relacions entre paios i gitanos. Per altra banda, considero que aquesta col·laboració hauria estat molt important per aconseguir un resultat més heterogeni. Segons el meu parer, era una bona oportunitat per normalitzar les percepcions de diferenciació ètnica que hi ha actualment entre l'alumnat a les aules, tot deixant que les veus més arraconades es poguessin fer sentir.

Veient que les probabilitats de participació minvaven a mesura que passaven els dies, vaig decidir intentar recórrer a una part dels universitaris i universitàries. A finals de gener de 2010, les persones responsables dels graus de Magisteri, Educació Social i Psicologia van donar el vist-i-plau a fer la crida entre els/les estudiants de 1er de la Facultat d'Educació i Psicologia, via correu electrònic. El requisit era que no tinguessin més de 18 anys. Tanmateix, les poques propostes de col·laboració rebudes no responien a la demanda, més aviat s'oferien a contribuir en tasques rere la càmera.

El contacte amb més èxit va ser el que ens van proporcionar des de l'Estació Espai Jove. Es tracta de l'Escola de Teatre El Galliner. Després de parlar-ne amb un dels professors i amb el director, el dia 6 de febrer vaig anar a fer una xerrada sobre què era l'EMPSA i quin era el projecte que teníem entre mans. De les 11 persones interessades, finalment 8 han acabat sent una part molt important del Tribu Tabú.

Per últim, és convenient esmentar els contactes facilitats per la càmera del projecte, la Irene Serrat. El primer contacte era l'IES Pla de l'Estany (Banyoles). Ens vam reunir amb la directora el 8 de febrer. Tot i estar-hi interessada i amb l'aprovació del professorat, se'ns va informar que no hi havia voluntaris i que devia ser cosa dels pares. L'altre contacte ha resultat ser molt valuós. Es tracta de tres nois interessats a participar en el projecte. La raó principal va ser que de les 15 persones que teníem enregistrades fins llavors, només 1 era un noi. Augmentar la presència masculina en el vídeo era crucial per aconseguir un discurs més paritari.

3.7.2. Instituts d'Educació Secundària

El contacte es va establir amb tots els centres d'educació secundària de la ciutat, tant públics com concertats i privats. Després de moltes trucades, correus electrònics i entrevistes, només 4 dels 14 centres contactats van voler participar del projecte. La dada és que a dia 21 de desembre de 2009, 10 centres ja s'havien negat a col·laborar.

Analitzant el perfil dels diferents centres, s'entén que l'Escola Vedruna, l'IES Pare Coll, l'IES Les Alzines, l'IES Bell-lloc del Pla i l'IES La Salle, s'abstinguessin a participar per les justificacions al voltant de la virtuositat i les reminiscències eclesiàstiques més conservadores. En el cas de La Salle, la direcció explicitava que no era cap d'aquests el motiu, doncs estaven en pro de les qüestions sexuals i afectives com a mesures de prevenció entre el jovent, treballant-ho ja amb d'altres professionals.

El més sorprenent és la poca implicació dels centres públics. L'IES Montilivi s'excusava dient que ja tenien altres projectes en marxa. L'Escola d'Hostaleria considerava que la col·laboració suposaria que els nois i les noies perdessin uns minuts del seu temps prou necessaris a efectes lectius i formatius. A l'IES Narcís Xifra ja tractaven el tema. La

directora de l'IES Jaume Vicens Vives no en va voler ni sentir-ne a parlar, sense donar explicacions. L'IES Santiago Sobrequés va negar-s'hi després que el claustre de professors hi votés en contra.

Dels 4 centres que van decidir participar en el projecte, dos són públics, un és concertat i l'altre és privat. Tanmateix, aquests dos últims van prendre la decisió massa tard, quan ja havíem finalitzat les filmacions. Es tracta de l'IES Maristes i de l'IES Montessori. Malgrat no haver-se realitzat la col·laboració última, cal destacar l'obertura pedagògica que van demostrar en les trobades que vam mantenir, traspuant un gran interès per l'evolució dels nois i les noies durant l'adolescència.

L'IES Carles Rahola i Llorens i l'IES Santa Eugènia han estat, finalment, els dos únics centres de la ciutat que han possibilitat a temps que alguns/es alumnes poguessin aportar el seu gra de sorra al *Tribu Tabú*. Amb tot, només van ser 7 les persones participants. En el cas de l'IES Carles Rahola, a més, vaig anar a fer una xerrada informativa prèvia a totes les línies tant de 3er com de 4rt d'ESO.

3.7.3. Postproducció

Amb el material suficient per l'inici del treball de postproducció, el primer que es va fer va ser el visionat íntegre de totes les cintes. En total hi havia quasi 7 hores de gravació. El procediment a seguir, segons les indicacions d'en Jaume Vilà, era agrupar cada ítem amb les seves múltiples respostes. La primera tria, doncs, consistia en descartar el material no utilitzable (imatges defectuoses, probes d'enquadrament, preparacions prèvies, intervals de reflexió llargs, errors comunicatius, etc.) i fer-ne la classificació esmentada. El material resultant en aquesta primera tria durava 3 hores i 38 minuts.

Teníem clar que el temps de durada del *Tribu Tabú* havia de ser d'un màxim de 90 minuts. Aquest límit era el que es considerava desitjable si es plantejava que es podria treballar en dues o tres sessions, depenent de la conducció que realitzés la persona responsable de la seva divulgació entre el grup d'adolescents.

La segona tria també la vaig realitzar sense la supervisió de l'EMPSA. Es tractava d'alleugerir el contingut per facilitar la selecció final. Aquest segon buidatge va deixar el material en 2 hores i 7 minuts. En aquesta selecció ja hi entra en joc el programa informàtic Adobe Première Pro. El intervals de temps introduïts de la primera tria ja estaven agrupats per temes i ítems, fent possible ja la gestió de la imatge i el so.

La tercera tria va comptar amb l'ajut de les persones de l'EMPSA i de la Carme Fornells, del Centre Jove de Salut. Es tractava de visionar ítem a ítem tot el material conservat. El més interessant de tot, ha estat la capacitat d'elaborar els discursos a mode de refutacions o confirmacions entre diverses persones que, en realitat, estaven allunyades tant en l'espai com en el temps, en les seves filmacions respectives. S'ha unificat d'una manera meticulosa les diferents opinions i consideracions, així com informacions, de tothom, amb un missatge dirigit professionalment.

Aquesta última tria deixa la durada total de l'audiovisual en 85 minuts aproximadament. A més, és en aquest últim tram quan es fa tota la feina de gestió de textos, de menús interactius, etc. Cal dir que en Jaume Vilà s'ha bolcat en aquesta etapa de gestió més informàtica i de disseny. Totes les transicions, la gestió del so, les foses de pantalla i els altres efectes visuals han estat possibles gràcies a la seva implicació.

Durant la segona meitat d'agost es va treballar molt en aquesta última tria. Com a detall tècnic, hi ha tota una tasca de retoc d'imatge i d'igualació de les freqüències auditives. Tot i que el rodatge es va fer en alta definició, en alguns moments hi va haver problemes amb el so. Gràcies a la postproducció s'ha pogut pal·liar-ne els efectes.

Quant a la imatge, s'han retocat el contrast, la lluminositat i els colors per obtenir una relació més homogènia, aconseguint més claredat. També ha calgut retocar alguns enquadraments. En la majoria dels casos ha estat per donar una sensació de més variabilitat dintre els plans bàsics amb els que s'ha treballat.

3.8. L'educador social en el Tribu Tabú

Abans de parlar de la relació que he pogut establir amb els nois i les noies, considero que és pertinent argumentar el perquè un educador social es posa al darrere d'un projecte d'aquestes característiques si la finalitat és que acabi destinat als IES, en un context educatiu clarament formal.

És necessari puntualitzar, primerament, que l'EMPSA podrà posar aquest recurs audiovisual a totes les entitats no escolars que es cregui convenient o recomanable. Per altra banda, cal reconèixer que el gruix de persones destinatàries, previsiblement, es troba en els instituts de secundària de la ciutat.

Considero que els centres de secundària són bons laboratoris per començar a experimentar la introducció de la figura professional de l'educador/a social. Certament, cada vegada hi ha més recursos que es fan als IES i CEIPs on l'Educació Social hi és ben representada (menjadors, reforç escolar, ludoteca, patis oberts, etc.). Malgrat tot, el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya encara no contempla la possibilitat d'incorporar en el cos docent professionals com nosaltres.

És interessant emfasitzar la idea de com l'educació formal es serveix sovint d'aquella no formal. L'EMPSA no deixa de ser-ne un exemple claríssim. Enlloc està estipulat que se n'hagi de reclamar els serveis, no es contempla que les accions que realitzen siguin obligatòries en els Projectes Educatius de Centre ni, molt menys, dins l'estructura curricular que presenta la llei vigent en matèria d'educació secundària obligatòria; ni tampoc cap alumne/a ha de passar cap control d'allò après.

El rol, doncs, de les persones que integren l'equip de l'EMPSA i de les que fan tasques divulgatives al Centre Jove de Salut està emmarcat dins l'educació no formal. El *Tribu Tabú* es mou dins aquesta franja. La tutoria sobre qüestions sexuals i afectives és ben necessària, i ens trobem amb tutors i tutores que pensant que no és cosa seva ho acaben delegant a terceres persones. Ja he comentat més amunt que el lloc de pràcticum a l'EMPSA és peculiar per no tenir cap educador o educadora social de referència.

Malgrat tot, lluny de considerar-me un expert en temes de sexualitat i afectivitat, he de dir que l'acompanyament constant de les persones participants ha estat clau perquè el resultat final fos positiu. Una de les parts més importants del projecte ha estat la interpel·lació dels nois i de les noies davant la càmera.

Aquesta és una de les tasques que ha de poder realitzar l'educador/a social, amb una formació sobre sexualitat i afectivitat prèvia, és clar. En primer lloc, cal tenir clars quins límits no s'han de superar. Exemple d'això és l'evitació de tot allò que porti a la identificació personal. Una cosa és la percepció o la opinió que pugui tenir un noi o una noia sobre l'avortament o sobre l'autoestima; una altra, en canvi, és especificar si a casa seva es parla obertament o no de qüestions sexuals i afectives. En aquest sentit, s'ha de reassegurar en tot moment que es parli en general, com a representants del jovent més que com a individualitats pensants.

Si fem un cop d'ull als qüestionaris de valoració que es passaven a tothom qui participava un cop efectuada la seva intervenció, podem veure com la comoditat és un concepte bastant recurrent. Això és possible si hi ha una bona predisposició, motivada aquesta per l'acompanyament constant. La delicadesa i el tacte són imprescindibles, tractant-se de temes que no són ni d'ús públic ni tant freqüents en la relació entre adults i menors d'edat.

En segon lloc, l'educador/a social ha de tenir les habilitats suficients que li permetin generar un espai distès i de confiança d'una manera més ràpida i efectiva que altres professionals. En aquest cas, això s'ha aconseguit tenint sempre un bon somriure, animant a fer preguntes sobre l'experiència i amb una bona comunicació no verbal, afavorint una relació empàtica i més assertiva.

Considero que amb una formació més específica sobre sexualitat i afectivitat, l'educador/a social podria ser un bon element en el si d'una xarxa informativa d'abast juvenil. De fet, aquesta tasca ja la desenvolupen directament educadors i educadores de diversos àmbits com, per exemple, el dels CRAEs i el de les persones amb discapacitat. En el meu cas, tenir el suport de professionals de l'àmbit sanitari m'ha ajudat molt a l'hora de clarificar conceptes. Aquest fet també ajuda a la persona que participa perquè té la percepció que està davant d'algú seriós i professional.

3.9. Tribu Tabú: el producte final

L'audiovisual es presenta en format DVD i Blu-ray. Al dors de l'estoig hi ha una petita sinopsi sobre el contingut. Pel què fa a la presentació introductòria, s'ha editat una capçalera en moviment on apareix el títol i el subtítol. Hi ha una transició audiovisual que ens condueix cap al menú principal.

El menú principal es distribueix d'una manera lliure, no hi ha un ordre a seguir. Tanmateix, és cert que al llarg de tot el procés sí que s'ha seguit un ordre determinat. A la *Taula 3* hi ha una relació dels blocs que es poden escollir en el menú i els seus ítems corresponents. La durada total de l'audiovisual és de 85 minuts, aproximadament. A la mateixa *Taula 3*, es poden observar quina ha estat la durada de cada bloc.

Durant l'edició del menú principal, es va valorar la possibilitat d'incloure una opció del tipus *veure-ho tot*, però de seguida es va considerar que era millor que s'anés al menú principal cada vegada, per pensar bé quina tria fer.

Un cop seleccionat un bloc determinat, entrarem a una pantalla introductòria amb el títol d'aquest. El color del títol va lligat amb tots els ítems que s'inclouen dins el bloc seleccionat. D'aquesta manera es vol aconseguir una certa unitat temàtica, diferenciant cada bloc amb el seu color.

La música que apareix en el *Tribu Tabú* és de base hip-hop. És important en el context en que es mourà el material didàctic, com a element de connexió entre aquest i l'espectador adolescent.

En l'apartat *Crèdits*, seleccionable en el menú principal, hi trobem la informació corresponent a les persones, entitats i recursos d'interès que han contribuït a l'edició del *Tribu Tabú: parlem de sexe i afectivitat*.

Blocs	Durada	Ítems
Amor i atracció	16min 9s	Amor i sexe: diferència i relació / Com ens enamorem? / Què sentim quan ens enamorem? / Quins valors són més importants en una relació? / Existeix la parella ideal? / Què significa ser fidel? / Llibertat i respecte
Lliguem?	7min 56s	Què significa lligar? / Com es lliga? / És més fàcil lligar sortint de festa? / És més difícil lligar en altres moments?
Què en sabem?	9min 18s	Ho saps tot sobre la sexualitat? / D'on es treu la informació? / A casa es parla de sexe obertament? / S'aprèn amb els amics, les amigues i la parella? / Si tens un problema, on pots anar?
Sexe segur	15min 54s	Què és el sexe segur? / Mètodes anticonceptius / Píndola del dia després / Vies de transmissió de malalties / La marxa enrera / Conseqüències, pros i contres de l'avortament / El ginecòleg i la ginecòloga / El llevador i la llevadora / L' uròleg i la uròloga? / El dermatòleg i la dermatòloga
Coneixement personal	13min 36s	L'autoestima / L'autorespecte / Saber dir no / Es pot demanar tot a la parella? / Autoconeixement corporal / És bo dependre d'una relació?
Plaer	8min 23s	Tipus de plaer que coneixes / Què és un orgasme? / Què és i on es troba el punt G? / Hi ha zones del cos més sensibles?
Sexe: qüestió de gustos	15min 14s	L'homosexualitat / L'heterosexualitat / La bisexualitat / Què és la transsexualitat? / La masturbació / Saps què és el petting? / Què és el coit? / A quina edat es poden tenir relacions sexuals?

Taula 3. Ítems i durada de cada bloc

3.10. Avaluació

3.10.1. Avaluació procedimental

L'execució del projecte va d'acord a uns objectius de caràcter qualitatiu més que quantitatiu. Tot i que es pugui parlar de xifres a l'hora de realitzar la mostra, el producte final no té cap pretensió estadística sinó divulgativa.

El projecte serà avaluat segons el compliment o no de les previsions inicials. Des d'un punt de vista temporal, hi ha una avaluació bàsica. Podem dir que la previsió inicial contemplava la fi del projecte a finals d'abril. L'endarreriment ve causat per

motivacions personals (exigències d'estudi) i per la dependència que suposa treballar amb els IES.

Una avaluació més exhaustiva es pot realitzar seguint el procediment efectuat, com s'han anat desenvolupant les diferents fases del projecte. Es tracta de compendiar totes les dificultats que han anat sorgint i com s'han superat. La inexperiència en el camp de l'audiovisual ja representa un desavantatge. La veritat és que l'adaptació als nous conceptes ha estat satisfactòria.

Un dels aspectes que hauria estat millorable, és la comunicació amb els centres educatius. Pocs han estat els que s'han mostrat receptius amb el projecte. S'entenen els factors de temps (exigències curriculars) i de feina (implicació personal a l'hora de vehicular la informació a l'alumnat). Amb les entitats no escolars, hi ha hagut l'inconvenient dels horaris i de la relació de caràcter més esporàdica que es manté amb el jovent que hi participa.

Els qüestionaris que han respost les persones participants un cop realitzada la seva intervenció -vegeu *Annex 6*-, tenien la finalitat de recollir les sensacions que s'havien tingut abans, durant i després de posar-se davant la càmera, i quin havia estat el grau de dificultat al parlar sobre la sexualitat. Veient la puntuació que donen els nois i les noies de l'experiència viscuda, podem comprovar que la nota supera el 9 sobre 10 de mitjana. Tenint en compte que la nota més baixa és un 8, es pot afirmar que el grau de satisfacció és molt alt. Les preguntes, efectuades després d'haver passat per la càmera, tenen un caràcter del tot anònim, i han servit per formar part de l'avaluació parcial del projecte.

Aquests qüestionaris han servit per tenir una idea de com s'estava duent a terme la relació entre qui estava darrera la càmera i les persones protagonistes. Un exemple d'això, és la proposta que feia una noia, quan contestava a la pregunta *"Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?"*. D'aquí s'incorpora a la bateria de preguntes el següent dubte: *"A quina edat es poden tenir relacions sexuals"*. Aquest és només un exemple de la flexibilitat que s'ha volgut donar al projecte des d'un primer moment, i de fins on arriba el paper de protagonistes que es volia que tinguessin les persones participants.

A partir dels qüestionaris omplerts per les persones que han participat, és necessari analitzar diferents respostes a les preguntes que s'han efectuat. A banda dels errors gramaticals i la mala lletra, cal dir que en molts casos aquestes respostes es fan utilitzant només *sí* o *no*, fet que no permet fer-ne una lectura gaire qualitativa. Tanmateix, quant a contingut, són moltes les que poden resultar interessants.

De la lectura de les respostes, podem treure algunes conclusions, encara que no siguin representatives a nivell estadístic. Del grup de noies i nois que han participat en l'experiència, la gran majoria creu que està força informada al voltant de la sexualitat (*pregunta 1*), i tenen molt en compte les xerrades que es duen a terme a l'institut. Un altre aspecte que valoren positivament és poder expressar la seva opinió lliurement (*pregunta 3)*.

Hi ha un cert consens davant la importància que té que els referents adults preguntin sobre qüestions sexuals i afectives (*pregunta 2*). Tanmateix, en alguns casos sí que hi ha una certa reticència a respondre. Una de les persones contesta a la pregunta de la següent manera: "*Sí i no. Sí perquè és important saber si la gent està informada i no perquè hi ha gent que li costa parlar d'aquests temes.*"

La pregunta 4: *Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?*, es respon de diverses maneres, però podem veure que no s'explicita la por a estar davant la càmera (a excepció d'un cas, per vergonya). Les tres pors que trobem són: la incertesa davant la possibilitat que l'audiovisual es passi al propi IES; que es pregunti sobre qüestions personals; i que no se sàpiga què respondre en algunes preguntes.

Pel què diuen les noies i els nois, no hi ha hagut una excessiva dificultat a parlar davant la càmera (*pregunta 5*). Tot i que apareix recurrentment el fet dels nervis, en general, hi ha hagut la comoditat necessària que es buscava des del plantejament inicial. Hi ha qui, a més, parla de l'estranyesa provocada per parlar mirant la càmera: "*Bastant bé, però era difícil mirar només a la càmera, però m'ha agradat l'experiència.*"

Un altre fet destacable és que en tots els qüestionaris, els nois i les noies diuen que recomanarien participar en el projecte a d'altres companys/es, en alguns casos es raona la pregunta destacant la part divertida o informativa. Un dels motius pels quals

han pogut sentir-se còmodes ha estat el tractament rebut per part nostra (*pregunta 7*): "*muy bien, he estado muy a gusto, porque podías hablar de todo sin cortarte de nada*."

3.10.2. Avaluació final

Fins que no es vegi quina repercussió té el *Tribu Tabú* a les aules, no es podrà fer l'avaluació última, que validaria més o menys tot el projecte. Des d'un punt de vista de l'equip de professionals de l'EMPSA, s'iniciarà durant el curs 2010-11 la confecció d'una proposta didàctica a partir del material audiovisual. En aquest sentit, caldrà esperar encara uns mesos fins que la introducció sigui efectiva a les aules i a d'altres entitats educatives no formals.

Un dels mètodes d'avaluació serà el qüestionari. L'EMPSA realitzarà, a priori, dos qüestionaris (un per l'alumnat i un altre pel professorat), molt breus, amb la finalitat d'aconseguir quantificar el grau de satisfacció que pot generar l'audiovisual respecte als coneixements previs al seu treball.

Tanmateix, hi ha previst que es faci un sondeig més qualitatiu, amb preguntes i relació de conceptes per part dels professionals de l'EMPSA quan duguin a terme les sessions posteriors. D'aquesta manera, es veurà quin ha estat l'interès per part dels i de les alumnes, treballant allò que els ha aportat, sorprès i motivat més.

Per tant, podem dir que ara mateix el *Tribu Tabú* ha passat la primera prova d'aptitud com a eina pedagògica, tot i estar pendent la confecció de la guia de treball adreçada al professorat i altres professionals. A més, cal destacar que la directora del Centre Jove de Salut, la Carme Fornells, ha decidit incloure el capítol de *Mètodes anticonceptius* en les diferents xerrades que dinamitza en aquest espai. Fins i tot, hi ha la intenció de treballar el capítol *Què en sabem*, sobre les fonts d'informació que té el jovent, en les sessions que es fan amb pares i mares.

En definitiva, podem dir que l'acceptació de l'audiovisual per part de l'EMPSA és un indicador de l'èxit del mateix, proposant una avaluació positiva, en relació a l'impacte que pugui tenir un cop s'utilitzi.

Com que aquestes accions encara no s'han realitzat, podem utilitzar uns indicadors d'avaluació que vagin lligats als objectius específics plantejats, centrant-nos en els aspectes més tècnics. Així, doncs, s'han tingut en compte els següents criteris d'avaluació a l'hora de realitzar l'avaluació final:

1. Com a protagonistes només hi haurà les noies i els nois que participin en el projecte, no apareixent cap adult en pantalla.

2. Les intervencions aniran canviant, i cap d'elles durarà més d'un minut.

3. El resultat final comptarà amb el vistiplau de les i dels professionals de l'EMPSA.

4. Es passarà un qüestionari de satisfacció sobre la utilitat als destinataris després de visualitzar el material.

5. Apareixeran algunes respostes incorrectes (mites o no) contrastades amb respostes compartides correctes.

Si visionem el *Tribu Tabú*, de seguida ens n'adonarem que tant l'indicador 1, com el 2, com el 5 s'acompleixen. Cal valorar positivament l'alternança de les cares que apareixen com a un element potenciador del dinamisme. L'indicador número 3 pot no ser tan evident, però també s'acompleix; no tant sols hi ha el vistiplau de l'equip professional de l'EMPSA i del Centre Jove de Salut, sinó que la seva supervisió quant a continguts i a l'hora d'estructurar la coherència discursiva ha estat present en diferents moments del procés creatiu i d'edició.

Finalment, cal destacar com a fet molt positiu que no s'hagi hagut de recórrer als aclariments conceptuals de text sobreimprès en pantalla. Només hi ha una interrupció d'aquest tipus, quan es parla de la píndola postcoital. S'ha de reconèixer que això no significa que el que es parla al *Tribu Tabú* sigui tractat en profunditat o en termes del tot exactes en la seva totalitat. Cal recordar que aquest audiovisual és una eina per facilitar el treball i l'aprenentatge en qüestions sexuals i afectives, no un manual en el sentit estricte de la paraula.

4. CONCLUSIONS

Al llarg d'aquest treball final de pràcticum, he tingut l'ocasió de fer una maduració de tot el què ha suposat finalitzar la diplomatura d'Educació Social amb un projecte com el *Tribu Tabú: parlem de sexe i afectivitat* rondant constantment els meus pensaments durant molts mesos.

Les sensacions han estat molt diverses perquè el procés ha estat llarg i, a voltes, dificultós. El projecte naixia d'una necessitat detectada durant la meva estada de pràctiques a l'EMPSA, i es podia fer realitat gràcies al seu suport i les meves ganes. S'iniciava un camí pels verals de la incertesa, doncs era la primera vegada que em carregava a les espatlles una responsabilitat d'aquest tipus.

No solsament era el compromís acadèmic, sinó que també aquell professional, amb la confiança de terceres persones. L'elaboració d'un audiovisual suposa, a més, un repte a nivell tècnic per una persona que no està familiaritzada amb els recursos i mitjans tècnics necessaris, com era el meu cas.

Així, doncs, puc dir que l'aprenentatge ha estat molt gratificant per la multiplicitat de funcions que he pogut dur a terme. Exemple d'això, és la necessitat d'establir contacte directe amb els IES, cosa que al principi em feia força respecte. En aquest cas, és veritat que va costar arrencar, però això va suposar una major implicació per part meva.

Respecte la relació que hi ha hagut amb els centres d'educació secundària, m'agradaria fer algunes valoracions, considerant que aquesta ha estat una de les parts més laborioses del projecte. La relació entre els conceptes *sexe* i *menor d'edat* fa que es produeixi l'alarma entre el professorat de secundària. Si el projecte que es presenta a l'IES tractés sobre l'amistat o bé sobre fer front al tabaquisme, llavors la receptivitat inicial seria molt més alta.

Com hem analitzat al llarg del treball, podem atribuir aquest fet al salt generacional i a la percepció de risc que ens transmet una societat protectora com la nostra. És positiu que es vulgui salvaguardar la integritat de les noies i els nois, però no menys important és la seva educació. L'educació sexual i afectiva és fonamental avui per l'excés d'informació que hi ha i el consegüent perill constant d'un triatge poc crític. Sincerament, al principi pensava que, almenys pel què fa als centres públics, tot seria molt més senzill.

A banda de les consideracions personals i morals, entre els i les professionals del camp de la docència, també ens trobem amb moltes precaucions que responen a qüestions més aviat de caire laboral. Quan es planteja a un o una responsable d'algun Institut d'Educació Secundària si es podria comptar amb la col·laboració del seu centre, la reticència inicial és quasi inevitable.

Segurament, el Tribu Tabú com a material didàctic serà acceptat per la majoria de persones que treballen en la docència pels valors que transmet, les inquietuds i la proximitat de les noies i els nois que l'han fet possible. Tanmateix, he de dir que, respecte el professorat, la paraula *tabú* dins aquest projecte ha resultat ser especialment adient considerant aquesta por generalitzada, que no ha pogut ser apaivagada, en la majoria dels casos, ni pel revestiment d'oficialitat i suport institucional públic que ha tingut des del primer moment.

L'EMPSA és un referent quant a la promoció d'hàbits saludables a la ciutat de Girona, i els IES són de les institucions que més es beneficien dels seus serveis. Tenint en compte la suposada intencionalitat educativa integral d'aquests centres, es fa difícil comprendre la seva reticència a col·laborar amb aquest projecte. Han estat moltes les hores destinades a demanar aquesta col·laboració, i molt baix el resultat obtingut.

En última instància qui en pateix les conseqüències és l'alumnat. Si de debò volem una prevenció que proporcioni resultats en matèria sexual i afectiva, cal que els adults aprenguem a establir els canals de comunicació idonis amb els i les nostres adolescents en els contextos educatius.

Resulta força desesperant comprovar que les institucions educatives més importants en el nostre sistema educatiu amaguen el cap sota l'ala quan es toquen temes que no s'especifiquen metodològicament als currículums de les assignatures. Les poques ganes de gestionar més feina (tot corria a càrrec nostre) i l'excusa del què diran les famílies no són indicadors gaire esperançadors en relació a l'acompanyament educatiu que els centres abanderen.

Aquesta crítica neix a partir de l'experiència, intentant ser objectiva, tot i haver de reconèixer que és difícil no tenir un cert regust amarg a l'hora de parlar-ne. Altres aspectes a valorar tenen un to molt més positiu. Un d'ells és la relació que s'ha establert amb les noies i els nois.

Encoratjadores han estat les sensacions viscudes amb ells i elles. No ja des d'un punt de vista personal, que també, sinó per l'elevada capacitat que demostren tenir quan es tracta d'explicar-se i fer sentir la pròpia veu. És veritat que, segurament, serà més divertit parlar sobre la sexualitat i l'afectivitat que parlar de trigonometria, però cal que tinguem en compte que no és fàcil parlar davant la càmera sobre qüestions que poden percebre's tan íntimes.

També he de fer referència a l'aportació professional que s'ha fet des de l'EMPSA. Segurament, jo no era el més indicat a confeccionar i desenvolupar un projecte sobre sexoafectivitat, per la manca de formació específica. Tanmateix, el fet d'estudiar Educació Social i treballar com a educador, ha estat determinant per la viabilitat del projecte. Dic això perquè no s'hauria realitzat el *Tribu Tabú* sense una bona dosi de caliu humà que connectés tant amb e caràcter com amb l'estat anímic de les persones participants.

Els objectius plantejats al principi s'han acomplert. Al llarg del treball realitzat en aquest document, s'ha pogut fer una síntesi de tot el procés de creació del *Tribu Tabú*. Així mateix, la recerca efectuada m'ha servit per il·lustrar quina és la situació i quina seria la desitjable a les aules en relació al fet pedagògic davant part de les noves tecnologies audiovisuals.

Finalment, espero haver estat prou capaç d'haver contribuït d'una manera prou eficient amb l'EMPSA i l'equip de professionals que el sustenten. Desitjo que el *Tribu Tabú: parlem de sexe i afectivitat* els sigui d'utilitat en els propers anys, no només per tota la feina que ha comportat sinó que, també, per l'afecte que els hi tinc.

5. AGRAÏMENTS

La millor manera de concloure una feina és agrair la col·laboració d'aquelles persones que han contribuït a la seva consecució. En primer lloc, voldria reconèixer la qualitat del seguiment tutorial que m'ha brindat l'Anna Planas. Ara fa un any, començava l'aventura del pràcticum de 3er d'Educació Social. La seva implicació ha passat pel requeriment d'un esforç constant per part meva. Les indicacions de la meva tutora m'han estat molt útils a tots els efectes, i difícilment hauria aconseguit assolir els meus objectius sense una guia com la seva.

En segon lloc, necessito deixar constància de la paciència que ha tingut en Jaume del SETIC. Quan ho he necessitat, ha estat sempre disponible, posant en tot moment els seus coneixements a disposició del projecte. La qualitat del resultat final es deu a la seva contribució.

En tercer lloc, agraeixo a les catorze noies i als quatre nois la seva col·laboració desinteressada. Les seves intervencions han estat puntuals, però la relació quant a importància en el projecte és del tot inversament proporcional. Són, sens cap mena de dubte, les i els representants de l'aire fresc que necessitem els adults d'avui.

També vull agrair la predisposició que han presentat els responsables d'El Galliner i dels IES que han participat en el projecte, així com aquells professors i aquelles professores que hi han volgut creure.

A nivell més personal, dono les gràcies a la Cristina, que ha estat víctima de la meva falta de temps i un gran suport, tant a nivell emocional com pràctic.

Per últim, precisament per ser el més important, vull agrair de tot cor el temps que m'han dedicat la Carina, la Roser, la Lídia, la Sandra, en Marc i la Mar de l'EMPSA, així com, també, la Carme del Centre Jove de Salut. A totes elles i a ell m'agradaria dedicar aquest treball final de pràcticum, sobretot per haver-me ensenyat tot el que saben i haver-me fet sentir sempre com un més de l'equip.

6. BIBLIOGRAFIA

Bermejo, J. (2005). *Narrativa audiovisual: Investigación y aplicaciones.* Madrid: Pirámide.

Campuzano, A. (1992). *Tecnologías audiovisuales y educación: Una visión desde la práctica.* Fuenlabrada: Akal.

Climent, T. i Molina, L. (1987). *La incorporació del vídeo a l'escola.* Barcelona: Alta Fulla.

Consell de l'Audiovisual de Catalunya (2003). *Llibre blanc: L'educació en l'entorn audiovisual.* Barcelona: Quaderns del CAC.

Corominas, A. (1994). *La comunicación audiovisual y su integración en el currículum.* Barcelona: Graó.

Ferrés, J. (1993). *Vídeo y educación.* (2ªed.). Barcelona: Paidós Ibérica.

Font, P. (1991). *Pedagogia de la sexualitat.* Barcelona: Graó.

García-Valcárcel, A. (coord.). (2008). *Investigación y tecnologías de la información y comunicación al servicio de la innovación educativa.* Salamanca: Universidad de Salamanca.

Maurice, M. et al. (1982). *La vidéo pour quoi faire?*. París: Presses Universitaires de France. Font consultada traduïda al castellà: *El vídeo en la enseñanza.* Barcelona: Planeta, 1983.

Trilla, J. (1985). *Ensayos sobre la escuela: El espacio social y material de la escuela*. Capellades: Laertes.

Trilla, J. (1996). *La educación fuera de la escuela: Ámbitos no formales y educación social.* (2ªed.). Barcelona: Ariel.

ANNEXOS

Annex 1. Contactes

Instituts d'Educació Secundària

IES-SEP Montilivi	Montilivi	Públic
IES Carles Rahola i Llorens	Germans Sàbat	Públic
IES Jaume Vicens Vives	Barri Vell	Públic
IES Narcís Xifra i Masmitjà	Pedret	Públic
IES Santa Eugènia	Can Gibert del Pla	Públic
IES Santiago Sobrequés i Vidal	Palau	Públic
Escola d'Hostaleria i Serveis Sant Narcís	St. Narcís	Públic
Escola-IES Pare Coll	St. Narcís	Privat concertat
Escola-IES La Salle	Eixample	Privat concertat
Escola-IES Bell.lloc del Pla	St. Narcís	Privat concertat
Escola-IES Maristes-Girona	La Rodona	Privat concertat
Escola-IES Vedruna	Eixample	Privat concertat
Escola-IES Les Alzines	Palau	Privat concertat
Escola-IES Montesori Palau	Palau	Privat

Centres Cívics

Centre Cívic Sant Narcís	Centre Cívic Pla de Palau
Centre Cívic Santa Eugènia	Centre Cívic Pont Major
Centre Cívic Onyar	Centre Cívic Pedret

Annex 2. Full informatiu IES

Si tens aquest full informatiu a les teves mans significa que ets un candidat o una candidata al projecte sobre sexoafectivitat. En cas que decideixis participar-hi ho hauràs de confirmar al tutor o tutora. Així mateix també hauràs de signar el Consentiment Informat que t'adjuntem, i que el teu pare, mare o tutor/a legal signin el Permís Patern.

La teva participació en aquest projecte és totalment voluntària i pots decidir en qualsevol moment abandonar-lo.

Les dades són totalment confidencials, en cap cas apareixerà el teu nom en cap document.

Agraïm per endavant la teva col·laboració.

Davant de qualsevol dubte pots contactar amb el coordinador del projecte:

Jordi Rieradevall i Tarrés

Telf: 665670796

E-mail: u1038992@correu.udg.edu

Annex 3. Full de consentiment informat

Projecte: creació d'un audiovisual sobre sexoafectivitat.

Estem creant un material audiovisual amb finalitat divulgativa i educativa. Necessitem la col·laboració de joves que tinguin ganes o no tinguin por de parlar sobre sexe i afectivitat. L'equip es desplaçarà un dia i hora concrets al teu centre per filmar les respostes i reflexions que vulguis fer sobre temes de sexoafectivitat escollits a l'atzar (2 dels 8 blocs de preguntes o ítems).

El document final es realitzarà amb els i les joves com a únics i úniques protagonistes, quedant garantida la seriositat del material, amb la seguretat de no utilitzar-se amb cap altra finalitat que la de l'audiovisual esmentat. Tanmateix, queda garantida la confidencialitat (a banda de la imatge i la veu consentides). L'equip del projecte es compromet a no utilitzar el material (total o parcial) amb finalitats publicitàries.

Jo, en/na (Cognoms i nom) .....

- He tingut l'oportunitat de llegir el Consentiment Informat que se m'ha donat.
- He pogut fer preguntes sobre el projecte.
- He rebut respostes satisfactòries a les meves preguntes.
- He rebut suficient informació sobre el projecte.
- He comprès que la meva participació en aquest projecte és voluntària.
- He comprès que, en qualsevol moment abans de la finalització del projecte, puc exigir que no s'utilitzi el material enregistrat on hi intervingui jo.
- He comprès que puc retirar-me del projecte:
  - Quan vulgui.
  - Sense haver de donar explicacions.

_____ /_____ / _____ _____

Data (dd/mm/aa) Nom i firma de la persona participant.

_____ /_____ / _____ _____

Data (dd/mm/aa) Nom i firma del coordinador del projecte.

Annex 4. Full de permís patern

Donat que el dret a la protecció de la pròpia imatge està legalment reconegut (article 18.1 de la Constitució i regulat per la llei 1/1982 de 5 de maig de Protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge) el coordinador d'aquest projecte demana el consentiment dels pares o tutors legals per tal de poder publicar fotografies i/o sortir a filmacions on apareguin els seus fills o filles.

Jo (pare, mare, tutor/a) …… amb DNI / NIE nº..... autoritzo que la imatge i la veu del meu fill/a ..... pugui aparèixer en fotografies, publicacions i/o filmacions corresponents al projecte de creació d'un material audiovisual educatiu sobre sexoafectivitat.

Girona a ..... de..... de .....

Signatura del pare, mare o tutor/a,

Annex 5. Pauta d'ítems utilitzada durant el rodatge

1. L'AMOR

Diferència i relació entre amor i sexe

Com ens enamorem?

Què sentim quan ens enamorem?

Quins valors són més importants per a tu en una relació?

Creus en la parella ideal?

Què significa ser fidel?

Llibertat i respecte

2. ATRACCIÓ

Què m'atrau més de l'altra persona?

Què significa lligar?

Com es lliga?

Sortir de festa permet lligar més fàcilment?

És més difícil lligar en altres moments?

Descriu què és la seducció

3. FONTS D'INFORMACIÓ

Ho sé tot sobre la sexualitat

D'on trec la informació

A casa es parla de sexe obertament

Aprenem junts, amb els amics, les amigues i la parella

Si tinc un problema, on puc anar?

4. SEXE SEGUR

Mètodes anticonceptius

Píndola de l'endemà (postcoital)

Transmissió de malalties

La marxa enrere

L'avortament: conseqüències, pros i contres

El ginecòleg i la ginecòloga

El llevador i la llevadora

Què és un uròleg/oga? I un dermatòleg/oga?

5. PRÀCTIQUES SEXUALS

Masturbació

Petting

Coit

Altres tipus de pràctiques sexuals

A quina edat es poden tenir relacions sexuals?

6. ORIENTACIÓ i IDENTITAT SEXUAL

Homosexualitat

Heterosexualitat

Bisexualitat

Transsexualitat

7. PLAER

Tipus de plaer que coneixes

Què és un orgasme?

Què és el punt G, on es troba?

Hi ha zones del cos més sensibles?

8. CONEIXEMENT PERSONAL

Autoestima

Respecte

Saber dir no

Es pot demanar tot a la parella?

Autoconeixement corporal

Dependència a una relació

Annex 6. Qüestionaris d'avaluació de la participació

Edat: 14 Sexe: Femení

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat? El que sap una noia de 14 anys, lo normal.
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què? Sí, però també va bé donar paraules clares i que ells s'expressin.
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement? Sí, m'ha semblat molt interessant.
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte? Que l'ambi fos seriós.
5. Com t'has sentit davant la càmera? Bastant bé, però és difícil mira només a la càmera, però m'ha agradat l'experiència.
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin? Sí, va bé de tant en tant obrir-se i poder dir el que pense
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte? Molt bé, he estat molt tranquil·la i còmode.
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important? No, trobo que les preguntes estaven molt bé.
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 10

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 14 Sexe: Femení

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat? No, jo crec que podria ~~ser~~ saber moltes més coses.
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què? Sí, perquè els joves són molt tímidis i també molt sincers, per això trobo molt bé que es pregunti de manera tant directa.
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement? Sí, perquè pocques vegades ho pots fer.
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte? De cap única cosa que tenia un dubte, no por, era si em preguntaven alguna cosa personal.
5. Com t'has sentit davant la càmera? Bé, no estava nerviosa.
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin? Sí, sempre i quan es sentin segurs, sense obligar a ningú.
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte? Molt bé, han sigut molt amables i simpàtics.
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important? No, trobo que el qüestionari està molt ben fet.
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 9

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 14. Sexe: Dona.

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat? Bastantes.

2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què? Sí. Perquè d'aquesta manera es pot saber el que saben, i [redacted] poden ensenyarnos el que no sabem.

3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement? Sí.

4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte? saber si em farien preguntes personals i si això ho ensenyaran al meu institut

5. Com t'has sentit davant la càmera? M'he sentit molt bé.

6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin? Sí.

7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte? M'he sentit molt bé.

8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important? No, en general crec que ho han preguntat tot.

9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 9

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 14 Sexe: femení

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat?
Tampoc masses, però si bastantes.
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què?
Sí. Perquè sino tampoc contestaran d'una manera clara.
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement?
Sí.
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?
Que ho veiés la gent del meu institut, o que no sabés contestar el que em preguntessin.
5. Com t'has sentit davant la càmera?
Ni bé ni massament, home, s'm feia una mica extrany mirar la càmara, perquè es un objecte, però no em fa respecte.
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?
Sí.
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte?
Molt bé.
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?
[illegible]
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 9

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 15. Sexe: ~~Home~~ Dona

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat? Si.
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què? Si, per saber totes les coses i coses que pot ten
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement?
   Si. molt.
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?
   Que ens preguntés coses que no ho sabia, pro ha esta molt
5. Com t'has sentit davant la càmera?
   Bé, una mica nerviosa.
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?
   Si.
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte?
   Buff si molt i molt bé.
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?
   No, ~~te~~ estaven totes ~~molt~~.
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 10

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 15 Sexe: Dona

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat? Si. Ho sé gràcies a tot el que ens expliquen.
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què?
   Si i perquè hi ha molts dubtes i es important que es puguin aclarar i saber.
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement? Si, molt.
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?
   En no saber contestar bè les preguntes.
5. Com t'has sentit davant la càmera? Al principi, ~~(una)~~ m'he sentit una mica nerviosa, però després ja no. A més, perquè tenia a la meva amiga al costat i estava acompanyada i més segura
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?
   Si, es divertit i interessant.
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte? Molt bè.
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important? No, eran estat preguntes importants i interessants per als adolescents d'avui dia.
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 9

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 15 Sexe: Dona.

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat?
Home, bastantes, amb les xerrades del cole, a casa i amb amics, etc.
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què?
Sí, perquè sinó després podeu passar coses que no volen que passin, i que sigui després massa tard, per corregir l'error.
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement?
Sí, ha estat bé.
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?
No saber contestar correctament al que ~~pregunte~~ pregunte-s'hin, nosé...
5. Com t'has sentit davant la càmera?
Nosé... segura, normal, ~~xk~~ fot i que al principi amb una mica de vergonya.
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?
Sí, perquè ha sigut una cosa força divertido, una experiencia més.
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte?
Bé, com si els companys de tota la vida, força comoda.
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?
No.
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 9

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 15 Sexe: Dona

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat?
   no, Perque no me han explicat molt d'aixo
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què?
   no, Perque et posas nervios i com no hi ha tanta confiansa
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement?
   Si
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?
   La dubta era que si te podian preguntar cosas tollas
5. Com t'has sentit davant la càmera?
   nerviosa
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?
   Si, Perque al final de todo es ~~[illegible]~~ te enteras o es divertido
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte?
   bé ~~[illegible]~~
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?
   Si, ~~[illegible]~~
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 9

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 15 Sexe: Femení

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat?

   Bastantes. Però no ho sé tot.

2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què?

   Sí, per què així la resposta és més clara i directa.

3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement?

   Sí, ha estat bé (:

4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?

   No em recordo cap.

5. Com t'has sentit davant la càmera?

   Bé, poc nerviosa.

6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?

   Sí! Sobretot als que pensen el contrari que jo, així seria molt més interessant i els espectadors tindrien més opinions on triar i una mentalitat més oberta

7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte?

   Molt bé, sou molt simpàtics.

8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?

   No, no penso en cap.

9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 9'5

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 15 (quasi 16) Sexe: femení

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat?
   Se el normal, el que eus diuen a les xerrades, els pares, els mestres ...
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què?
   Si i no. Si perquè és important saber si la gent està informada i no perquè hi ha gent que li costa parlar d'aquests temes.
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement?
   Si
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?
   Dubtes ... a on es feia.
5. Com t'has sentit davant la càmera?
   Bé. la veritat es que m'he sentit comode, no he tinguit cap problema.
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?
   Si, perquè probar coses noves està bé.
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte?
   Super bé (merci pel croisant! ~Bu)
   Tots dos sóm super amables
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?
   Crec que les preguntes eren completes.
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 10
   tot i que jo posaria ⇒ 100

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 16 anys. Sexe: dona.

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat?
   Les necesaries.
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què?
   Sí, perquè avegades poden pensar una altre cosa
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement? no esta relacior
   Sí.
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?
   Pensava que em posaria molt nerviosa però desp
   ~~s'ha~~ ~~me~~ ja va marxar. O també por a qued
5. Com t'has sentit davant la càmera? en ridicul o algo així.
   Bé, bueno m'ha incomodat una mica però des
   ja era com si no hi sigues.
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?
   Sí, perque t'ho passes molt bé.
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte?
   Bé =)
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?
   No.
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 8

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

De res! =)

Edat: 16 Sexe: Dona

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat?
   Forces, no moltes (més o menys molt)
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què?
   Ns/nc
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement?
   Sí, però feia força vergonya
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?
   De que es duguí al vídeo al meu institut
5. Com t'has sentit davant la càmera?
   Nerviosa.
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?
   Sí.
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte?
   Molt bé!
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?
   No, cap en concret
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 9

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 16 anys Sexe: Home

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat? No, crec que tine que aprendre més cosas.
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què? Sí. Perque aixis els joves saben que ser si alguna bagada la noia es queden embarasada o alguna altra cosa
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement? Sí.
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte? Ningun dubte.
5. Com t'has sentit davant la càmera? una mica nervios
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin? Sí. Perque ha estat molt bé i aixis apiens alguna cosa.
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte? Molt bé.
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important? No.
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 8

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 17 Sexe: Dona

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat?
   una persona no llega a saberlo todo
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què? Si porque así te entienden.
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement?
   Averiguados sí
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?
   que me grabau sola, porque me da vergüenza.
5. Com t'has sentit davant la càmera?
   con una poco de vergüenza
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?
   Si, es una experiencia muy divertida, interesante y te ries mucho
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte?
   muy bien, he estado muy agusto, porque podias hablar de todo sin cortarte de nada.
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?
   las relaciones sexuales a que edad empiezan a tocarlas.
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 10

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Edat: 18 Sexe: Dona

Aquest és un petit qüestionari on podràs reflectir la vivència que has tingut. És anònim. Gràcies per concedir-nos aquests minuts!

1. Creus que saps moltes coses sobre sexoafectivitat?
   Unes quantes, però segur que TOT no.
2. Consideres que és important que es pregunti als joves d'una manera clara i directa? Per què? Sí, perquè cada jove té un problema o un dubte diferent.
3. T'ha agradat poder expressar la teva opinió lliurement?
   Sí
4. Quines pors i dubtes tenies abans de participar en aquest projecte?
   Sí, però al veure aquest vídeo alguna persona es posaria amb mi.
5. Com t'has sentit davant la càmera?
   Home, sense voler-ho et sents diferent, però força bé.
6. Recomanaries a altres companys i companyes que també hi participessin?
   Sí
7. Com t'has sentit tractada o tractat per l'equip del projecte?
   Molt bé
8. Has trobat a faltar alguna pregunta que trobes important?
   Moltíssimes. Més que res el que estaria bé seria saber totes les preg
   tes de tots els rems, però estava xulet bé
9. Puntua de l'1 al 10 l'experiència que has viscut amb nosaltres: 9

Moltes gràcies per la teva inestimable col·laboració!

Tribu Tabú: parlem de sexe i afectivitat és un material audiovisual adreçat a nois i noies adolescents per treballar les qüestions sexuals i afectives en contextos educatius.

El projecte neix a partir de les pràctiques realitzades a l'Equip Municipal de Promoció de la Salut de l'Ajuntament de Girona, amb l'objectiu de ser utilitzat com a recurs didàctic.

Aquest treball pretén ser una síntesi del procés d'elaboració del DVD, fent una anàlisi dels aspectes més rellevants, des d'una perspectiva educativa.

Afectivitat
Adolescència
Audiovisual
Educació sexual
Sexualitat